

Univerzitet u Sarajevu

Centar za interdisciplinarne postdiplomske studije

Nastavni plan i program trećeg ciklusa doktorskog studija:

RODNE STUDIJE

Sarajevo, juni 2013

- Uvod

Podrška Univerziteta u Sarajevu da se u okvirima Centra za interdisciplinarnu poslijediplomsku studiju pokrene magistarski program iz rodne studije (2006), značila je mogućnost da se ovaj studij ravnopravno uključi u internacionalnu akademsku zajednicu, koja je rodne studije uvrstila kao legitimnu, kvalitativno značajnu i važnu oblast interdisciplinarnog znanja. Doktorski studij Rodne studije se organizira kao proces osposobljavanja znanstvenog i istraživačkog potencijala u okviru rodne studije kao interdisciplinarnog polja znanstvene produkcije. Razvijanje i usavršavanje znanstvenoistraživačkog rada u okviru rodne studije se profilira unutar filozofijskog, kulturalnog, sociološkog, pravnog, politološkog i antropološkog područja, koja su otvorena u predhodnim fazama na II ciklusu rodne studije. Sadržajnim i tematskim spektrom Program podržava neophodnu interdisciplinarnost studija koja se ogleda u otvorenosti studija i za nastavnike/ce i za kandidate/inje različitih usmjerenja i profila.

Program doktorskog studija uključuje rodnu perspektivu unutar širokog niza problematskih sklopova. Ovi problematski sklopovi obuhvataju rodnu dimenziju filozofijsko-pravnog teoretiziranja pravde, pravičnosti i prava, filozofijsko-sociološko-kulturološkog teoretiziranja konstrukcije identiteta, diskursa i moći, filozofijskog teoretiziranja poststrukturalizma, antropološkog razmatranja postsocijalističkih i postratnih transformacija itd. Doktorski studij rodne studije uključuje rodnu dimenziju i interdisciplinarnih polja znanja kao što su bioetika, ljudska prava itd. Pored sržnih znanja koje nudi polaznicima i polaznicama doktorski program se organizira na način da se studenti/ice profiliraju u skladu sa svojim specifičnim interesima unutar kojih se kreću ka odabiru teme doktorske radnje.

Integriraju i Dablinske deskriptore, Program osposobljava studente/ice za: stvaranje i interpretaciju novih znanja kroz originalno istraživanje i objavljivanje rezultata istraživanja; razumjevanje srži znanstvenog područja unutar kojeg rade; izradu i realizaciju projekata, kojima se stiču nova znanja i koja se potvrđuju kroz publiciranje u domaćim i međunarodnim publikacijama; kritičku analizu, procjenu i sintezu novih ideja, kreiranje sudova o složenim temama koje imaju značajnu društvenu, naučnu i etičku odgovornost; sposobnost prezentiranja zaključaka i rezultata istraživanja stručnoj i široj javnosti na jasan i efektan način, te kontinuirano napredovanje u teoretskom istraživanju i razvoju novih ideja i pristupa.

Doktorski rodni studiji uspostavljaju ključnu kvalifikaciju za daljnje proširenje znanstvenog polja prema inovativnim istraživačkim projektima relevantnim i za javno i za privatno tržište rada: u njima se razvijaju sposobnosti za kritičko mišljenje, potencijali za iznalaženje novih i demokratskih društvenih organizacijskih formi, pronalaze rodno senzibilne alternative za rješavanje ekonomskih, političkih, obrazovnih i znanstvenih rješavanja društvenih problema. Svjetska deklaracija o visokom obrazovanju za 21. vijek: vizije i akcije (UNESCO, 1998) preporučuje integriranje rodne studije u različite znanstvene discipline, a Rezolucija Vijeća Evropske unije na temu „Žene i znanost“ (Brussels 1999) naglašava da je cilj znanstvenih istraživanja da unaprijedi istraživanja „od strane žena, za žene i na temu žene“. To je i razlog zbog čega Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine tako jako podržava II i III ciklus iz rodne studije, te je već šest godina partner u realizaciji ovih aktivnosti.

- Dosadašnja iskustva u provođenju postdiplomskih programa, odn. kapaciteti za realizaciju doktorskog studija

Nakon šest godina realizacije magistarskog/Master programa Rodne studije, unutar Centra za interdisciplinarnu postdiplomske studije, izgrađeni su kapaciteti potrebni za realizaciju doktorskog studija. Oni se ogledaju u:

- oformljeno naučno jezgro profesora i profesorica sa Univerziteta u Sarajevu koji/e su u svojoj oblasti ne discipline/oblasti unijeli rodnu/gender dimenziju, te objavljivali eseje i knjige iz oblasti
- uspostavljene regionalne i internacionalne veze sa predavačima iz regiona jugoistočne Evrope, Zapadne Evrope i šire
- članstvo u međunarodnim naučnim asocijacijama (Asocijacija za feminističko obrazovanje i istraživanje ATGENDER) i učestvovali u zajedničkim istraživačkim projektima
- postojanje stručne biblioteke iz oblasti rodni studija
- pozitivnim eksternim evaluacijama programa i preporukama za njegov razvoj
- interesom završenih studenata/ica za daljim obrazovanjem
- potrebom za ovim kadrom na tržištu rada

- Inovativnost doktorskog programa

Uvođenje rodni studija u visoko obrazovanje unutar regiona jugoistočne Evrope možemo pratiti od uvođenja demokratskih režima 90-tih godina 20. vijeka. Pa ipak, s obzirom na teška tranziciona iskustva, koja su u nekim od ovih država bila prateća i sa ratovima, rodne studije teško i sporo dobivaju afirmaciju unutar akademskih zajednica.

Doktorski program iz rodni studija, unutar regije, organizuju samo Univerzitet u Ljubljani, ISH, Univerzitet u Beogradu i Univerzitet u Novom Sadu. Inovativnost predloženog doktorskog programa ogleda se u tome da se radi o jednom od rijetkih doktorskog programa unutar regije, te doktorskog programu sa jakim fokusom za izučavanje rodni odnosa unutar regiona jugoistočne Evrope. Sa snažnim sadržajnim i predavačkim fokusom na regiju, Program je logičan slijed veograđenih kapaciteta.

OPŠTI DIO

- Pravni osnov

Pravni osnov za organiziranje III ciklusa sadržan je u odredbi člana 54. Zakona o visokom obrazovanju (Prethodni tekst) Kantona Sarajevo (Sl. Novine Kantona Sarajevo broj 22 od 27.08.2010.g.), te odredbama Pravila studiranja za treći ciklus studiranja na Univerzitetu u Sarajevu iz decembra 2010.g.

Realizacija doktorskog studija Rodne studije ima također uporište u Gender akcionom planu Bosne i Hercegovine (2006) koji predviđa organizovanje postdiplomskih studija s ciljem obrazovanja kadrova kako bi se postigao krajnji cilj – ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini.

- Naziv studija

Doktorski studij Rodne studije

Oblast: interdisciplinarno

Podoblast: rodne studije

- Nosilac studija i partneri

Centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije (CIPS) Univerziteta u Sarajevu postoji od 2001.g. Do sada se isključivo bavio postdiplomskim obrazovanjem na magistarskom/Master nivou

vezano za slijedeće interdisciplinarnе teme: ljudska prava i demokratija, evropske studije, državna uprava i humanitarni poslovi, rodne studije i religijske studije, te promovisao više od 500 osoba u nauku no zvanje magistra, te oko 100 u struku no zvanje magistra. Tokom trinaestogodišnjeg djelovanja, CIPS je izgradio potrebne profesionalne i institucionalne kapacitete za proširenje svog djelovanja i na treći ciklus.

CIPS okuplja više od 200 istaknutih domaćih i međunarodnih stručnjaka iz različitih naučnih oblasti, koji zajedno rade na obrazovnim i istraživačkim projektima. Dodatno, CIPS saraduje sa oko 100 ne-vladinih i vladinih organizacija/institucija iz regiona-jugoistočne Evrope.

Kad se radi o Rodnim studijama postoji saradnja sa nastavnicima Univerziteta u Tuzli, Univerziteta u Banjoj Luci, Univerziteta Džemal Bijedić u Mostaru, Univerziteta u Beogradu, Birkbeck Koledž, UK, Univerziteta u Štokholmu, Univerziteta u Upsali, Univerziteta u Manchester-u, Univerziteta u Beogradu, Istraživačkog centra rodniх studija „EuroBalkan“, Skoplje; Sveučilišta u Zadru, Univerziteta u Rijeci, Centra za ženske studije, Zagreb, ISH Ljubljana, Univerziteta u Sofiji, te mnogim drugim vladinim i nevladinim organizacijama koje se bave rodniм pitanjima unutar regiona-jugoistočne Evrope.

- Primjena Bolonjskih principa

U implementaciji studija primjenjuju se bolonjski standardi: mobilnost (studenta/ica, predavača/ica, istraživača/ica), ECTS, partnerstvo univerziteta (u domaćim i inostranim predavačima u realizaciji predmeta, rad na razvoju nastavnog plana i programa), te evropska dimenzija visokog obrazovanja.

- Uslovi upisa

Studij je namijenjen kandidatima/kinjama koji/e su stekli/e diplomu II ciklusa Master studija iz društvenih, humanističkih, relevantnih interdisciplinarnih oblasti, te onima koji/e imaju titulu magistra nauka prije ulaska u Bolonjskog sistema trociklnog studija iz oblasti koja je relevantna za oblast iz koje se organizuje studij trećeg ciklusa.

Studij se većinom promovira u zemljama bivše Jugoslavije, sa mogućnošću u domaćim i inostranim studentima/ica i iz ostalih regiona koji aktivno koriste jedan od službenih BiH jezika i engleski jezik. Studij se izvodi na bosanskom/hrvatskom/srpskom kao i na engleskom jeziku. Doktorski program je namijenjen za grupu od minimalno osam studenata/ica.

- Kriteriji i postupci odabira polaznika/ca

Kriterije za selekciju kandidata/kinja određuje Vijeće dokorskog studija. Program je predviđen za minimalno osam (8) polaznika/ica. Izbor kandidatkinja i kandidata vrši Komisija za upis studenata/ica koju imenuje Vijeće dokorskog studija.

- Diploma

Doktor nauka u oblasti rodniх studija.
Diplomu izdaje Univerzitet u Sarajevu.

- Mjesto realizacije studijskog programa

Centar za interdisciplinarnе postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu

OPIŠ PROGRAMA

- Trajanje studija

Studij traje tri (3) godine, odn. šest (6) semestara, te je ukupan broj bodova na studiju 180 ECTS. Studentima/cama koji su stekli/e titulu magistra nauka prije uvođenja Bolonjskog sistema trociklnog studija iz oblasti rodni studija može se priznati do 60 ECTS studijskih bodova.

- Metod rada

Trogodišnji doktorski studij se sastoji od šest (6) obaveznih predmeta, tri (3) izborna predmeta koji se biraju od ponuđenih šest (6) predmeta, izrade prijedloga teme doktorske disertacije, odbrane projekta dokorskog istraživanja, kontinuiranih konsultacija sa mentorom/icom, provedbe istraživanja, izrade i prezentacije radne verzije projekta doktorske disertacije, izrade i javne odbrane doktorske disertacije, te drugih aktivnosti koje su predmet plana koje student/ica razvija zajedno sa mentorom/icom i za koje dobiva ECTS bodove, a u skladu sa Pravilima studiranja za treći i ciklus studiranja na Univerzitetu u Sarajevu iz decembra 2010.g.

Struktura programa:

1. prvi semestar: dva (2) obavezna i jedan (1) izborni predmet = ukupno 30 ECTS
2. drugi semestar: dva (2) obavezna i jedan (1) izborni predmet = ukupno 30 ECTS
3. treći semestar: dva (2) obavezna i jedan (1) izborni predmet = ukupno 30 ECTS
4. četvrti semestar: doktorsko istraživanje/izrada rada (20 ECTS) i dodatne istraživačke aktivnosti (10 ECTS) = 30 ECTS
5. peti semestar: doktorsko istraživanje/izrada rada (20 ECTS) i dodatne istraživačke aktivnosti (10 ECTS) = 30 ECTS
6. šesti semestar: finaliziranje i javna odbrana konačnog dokorskog rada = 30 ECTS

Svaki predmet ima odgovornu nastavnicu/ika, a u izvornoj nastavi učestvuju i renomirane gostujuće profesorice i profesori iz BiH, regije i sa europskih univerziteta.

Pored nastavnih aktivnosti, tokom drugog semestra student/ica bira oblast istraživačke teme i akademskog savjetnika/cu. Tokom trećeg semestra prijavljuje se prijedlog teme doktorske disertacije (projekta) Vijeću u dokorskog studija. Student/ica pristupa odbrani projekta do početka četvrtog semestra. Tokom četvrtog i petog semestra studenti/ice provode doktorsko istraživanje. Zajedno sa mentorom/icom, student/ica pravi plan dokorskog istraživanja. Pored konkretnog dokorskog istraživanja, te individualnih i grupnih konsultacija, ovaj plan može uključivati kao obavezno i učesnička na domaćim i međunarodnim konferencijama, prezentiranje radova na konferencijama, stručni boravak, objavljivanje u referentnim časopisima, predavački rad itd. Tokom petog semestra, student/ica je dužan/a da dodatno prezentira radnu verziju projekta doktorske disertacije, te potom ugradi komentare u rad u roku određenom Pravilima studiranja za treći i ciklus na Univerzitetu u Sarajevu. Šesti semestar predviđen je za finaliziranje rada, te javnu odbranu zaključaka i rezultata.

- Evaluacija stečeno znanja

Metodologija izvornoj nastavi uključuje predavanja, konsultacije (individualne i grupne), vježbe, seminare, radionice, prezentacije, radne posjete i mora uključivati interaktivne nastavne metode.

Rad na istraživačkom projektu biće koordiniran od strane mentora/ice. Predviđena je mogućnost dvojnog mentorstva, u određenim slučajevima, o čemu odluku donosi Vijeće dokorskog studija.

Doktorski rad studentice/i rade uz redovne konsultacije sa mentorom/icom. Kona ni doktorski rad/disertacija se javno brani pred komisijom za odbranu doktorske disertacije. Senat Univerziteta u Sarajevu donosi odluku o imenovanju komisije za odbranu doktorske disertacije.

- Lista predmeta:

Obavezni:

1. Feministi ke epistemologije i metodologija istraživanja u oblasti roda, Prof. dr Jasminka Babi -Avdispahi , Univerzitet u Sarajevu
2. Poststrukturalisti ke feministi ke teorije, Prof. dr. Ugo Vlasisavljevi , Univerzitet u Sarajevu
3. Rod i Balkan, Prof. dr Asim Mujki , Univerzitet u Sarajevu
4. Rod i postsocijalisti ke i postratne transformacije u globalnoj perspektivi, Prof. dr. Stef Jansen, Univerzitet u Manchester-u
5. Feministi ke teorije prava, pravde i pravednosti, Prof. dr. Jasna Bakši -Mufti , Univerzitet u Sarajevu
6. Opšti doktoralni seminar, Prof. dr Jasminka Babi -Avdispahi , Univerzitet u Sarajevu

Izborni:

1. Ženska ljudska prava na Balkanu, Prof. dr Jasna Bakši -Mufti , Univerzitet u Sarajevu
2. Balkanske žene: teorija, metodologija, rodna istorija, kultura, Prof. dr Svetlana Slapšak, ISH Ljubljana
3. Feministi ka bioetika, Prof. dr. Jasminka Babi -Avdispahi , Univerzitet u Sarajevu
4. Teorije i studije maskuliniteta, prof. dr. Asim Mujki , Univerzitet u Sarajevu
5. Izabrane teme iz antropologije roda i seksualnosti, prof. dr. Stef Jansen, Univerzitet u Manchester-u
6. Ženski identitet u jeziku, Prof. dr. Ugo Vlasisavljevi , Univerzitet u Sarajevu

Doktorski studij Rodne studije

Nastavni plan III ciklusa studija

I semestar: studenti/ice pohađaju dva obavezna i jedan izborni predmet

Semestar	Nastavni predmet	Sati	ECTS	Status predmeta	Odgovorni nastavnik/ca
I	Feminističke epistemologije i metodologija istraživanja u oblasti roda	2+1+1	10	obavezan	Prof. dr Jasminka Babić-Avdispahić, Univerzitet u Sarajevu
I	Poststrukturalističke feminističke teorije	2+1+1	10	obavezan	Prof. dr Ugo Vlaisavljević, Univerzitet u Sarajevu
I	Izbor sa ponudne liste izbornih predmeta	0+3+1	10	izborni	
I semestar ukupno			30		

II semestar: studenti/ice pohađaju dva obavezna i jedan izborni predmet

Semestar	Nastavni predmet	Sati	ECTS	Status predmeta	Odgovorni nastavnik/ca
II	Rod i Balkan	2+1+1	10	obavezan	Prof. dr Asim Mujkić, Univerzitet u Sarajevu
II	Rod i postsocijalističke i posttranzicione transformacije u globalnoj perspektivi	2+1+1	10	obavezan	Prof. dr Stef Jansen, Univerzitet u Manchester-u
II	Izbor sa ponudne liste izbornih predmeta	0+3+1	10	izborni	
II semestar ukupno			30		

III semestar: studenti/ice pohađaju dva obavezna i jedan izborni predmet

Semestar	Nastavni predmet	Sati	ECTS	Status predmeta	Odgovorni nastavnik/ca
III	Feminističke teorije prava, pravde i pravednosti	2+1+1	10	obavezan	Prof. dr. Jasna Bakšić-Muftić, Univerzitet u Sarajevu
III	Opšti doktorski seminar	0+2+2	10	obavezni	Prof. dr. Jasminka Babić-Avdispahić, Univerzitet u Sarajevu
III	Izbor sa ponudjenih lista izbornih predmeta	0+3+1	10	izborni	
III semestar ukupno			30		
IV	Istraživački rad/izrada rada		20		
IV	Dodatne istraživačke aktivnosti		10		
IV semestar ukupno			30		
V	Istraživački rad/izrada rada		20		
V	Dodatne istraživačke aktivnosti		10		
V semestar ukupno			30		
VI	Finaliziranje i javna odbrana doktorske disertacije		30		
UKUPNO			180		

Tokom četvrtog, petog i šestog semestra odvijaju se kontinuirane individualne i grupne konsultacije, te individualni istraživački rad i rad na izradi disertacije.

Dodatne istraživačke aktivnosti definišu se Planom istraživanja kojeg student/ica pravi zajedno sa mentorom/icom. Dodatne aktivnosti mogu uključivati: učestvovanje na domaćim i međunarodnim konferencijama; prezentiranje radova na konferencijama, stručni boravak, objavljivanje u referentnim časopisima, predavački rad, itd. Plan uključuje i rokove izrade i prezentacije rezultata doktorskog istraživanja u različitim fazama rada na doktorskoj disertaciji, a prema Pravilima studiranja za III ciklus na Univerzitetu u Sarajevu.

NASTAVNI PROGRAM

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovorne nastavnice – prof. dr. Jasminka Babi -Avdispahi , redovna profesorica

Naziv predmeta: Feministi ke epistemologije i metodologija istraživanja u oblasti roda
Semestar (semestri) i broj bodova: I semestar - 10 ECTS
Trajanje: 1 semestar
Tip kolegija: predavanja i seminari
Status predmeta: Obavezni
Cilj predmeta: Cilj predmeta je dvostruk: proširivanje znanja o principima feministi ke epistemologije, s jedne strane, te produbljivanje znanja studenata/ica o principima, funkcijama i prakti nim rješenjima primjene razli itih istraživa kih pristupa u podru ju društvenih, historijskih i humanisti kih znanosti, s druge strane. Studenti/ce ovladavaju inovativnim pristupima u oblasti feministi ke epistemologije i feministi ke metodologije, te analiziraju konkretne istraživa ke postupke primjenjene u feministi kim radovima.
Sadržina predmeta:
<p>Feministi ka inter-/transdisciplinarnost kao kognitivna i kriti ka, a ne instrumentalna i utilitaristi ka, obezbje uje ve i nivo samorefleksije u produkciji feministi kog znanja i “tematiziranju uslova vlastitog govora” kako bi se oduprijelo vlastitom sau esništvu u datim relacijama mo i. Tokom kursa se razmatraju na ini postavljanja vode e hipoteze u istraživanju i pisanju znanstvenog rada, metode potkrepljivanja te hipoteze i njenog svagda privremenog i u na elu pogrešivog verificiranja. Postavlja se važno epistemološko pitanje o kakvom subjektu je doista rije u znanstvenom diskursu, u ime kakvog to subjekta vršimo istraživanje i ispisujemo znanstveni tekst. Na ovo se nadovezuje diskusija o potrebi revizije klasi ne feministi ke teorije stajališta, kojoj se s pravom prigovara da totalizira i univerzalizira jednu vrstu stajališta. Naro ita pažnja se poklanja prijeporima o zna aju antiepistemoloških dekonstruktivnih postupaka unutar rodnih studija. Tako er osvrvnu e se i na kriti ke epistemologije i metodologije kulturoloških istraživanja. Tretira e se klju na pitanja pri istraživanju kulturne proizvodnje, kulturne recepcije i potrošnje, te svakodnevnog života (življena iskustva i pri e, tekstovi i diskursi, vizualna produkcija, pitanja memorije i historije, itd.), dovode i ih u širi obzor rodnih studija. Jedno predavanje e pratiti prakticni primjer kulturalno-materijalistickog pristupa književnosti izlaganjem strategija itanja seksualnog disidenstva. Metodologiji kulturoloških istraživanja slijedit e predavanja i izlaganja o etnografskim i antropološkim istraživa kim metodologijama. Zadnje izlaganje bit e posve eno feministi kom participativnom akcionom istraživanju.</p> <p>Predmet e biti organiziran kroz predavanja i seminar</p> <p>Nastavna metodologija: Predmet sa injavaju sesije nastave koje e se izvesti kroz predavanja, seminar i radionice. Interaktivna i participatorna metodologija e biti primjenjivana tokom sesija predavanja. Studenti/ce e biti potaknuti na u eš e tokom</p>

predavanja. Od njih se očekuje da se pripremaju za predavanja i pronađu potrebne tekstove za određenu sesiju koji će im prethodno biti dostavljeni u printanom ili pdf formatu.

FEMINISTI KE EPISTEMOLOGIJE I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA U OBLASTI RODA

Redni broj	Nastavne cjeline/teme	Broj sati
1.	Ženske/rodne studije i disciplinarne subverzije: Transgresijom protiv hegemonije	4
2.	Hipotetski karakter znanstvenog istraživanja i nužni falibalizam u postignutom saznanju	4
3.	Subjekt znanstvenog diskursa i akademskog pisanja (pojedina an/kolektivan, ekskluzivan/inkluzivan, muški/ženski/neutralan, empirijski/transcendentalan)	4
4.	Intersekcionalne lokacije i revizija feministi ke teorije stajališta	4
5.	Generiranje odgovornih re-mapiranja epistemi kog i društveno-politi kog polja	4
6.	Rodni studij i dekonstrukcija	4
7.	Semestralna evaluacija	4
8.	Rodna analiza statističkih podataka	4
9.	Rodna analiza zakona	4
10.	Kritičke epistemologije i metodologije kulturoloških istraživanja	4
11.	Kulturalno-materijalistički pristupi književnosti	4
12.	Feminističke epistemologije i psihoanaliza	4
13.	Etnografsko istraživanje i rod	4
14.	Model pripovijedanja životnih priča: od istraživačke metode do sredstva osnaženja	4
15.	Feminističko participativno akciono istraživanje	4

Način provjere znanja: Studenti i studentice su obavezni pohađati predavanja i seminar, te imati aktivno učesništvo na njima. Ocjenjivanje je kumulativno i zasniva se na evaluaciji više elemenata.

Na prvom zasjedanju dobijaju se precizne instrukcije o oblicima praćenja studentskog rada, karakteru i sadržaju aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Na kraju semestra sprovodi se evaluacija predmeta od strane studenata/ica na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura:

Thomas S. Kuhn, *The Structure of Scientific Revolution*
 Conjectures and Refutations: *The Growth of Scientific Knowledge*
 Kjersti Fløttum (editor), *Language and Discipline Perspectives on Academic Discourse*
 Teresa Thonney, „Teaching the Conventions of Academic Discourse“
 Dollimore, Jonathan, *Sex, Literature and Censorship*, Polity, 2001.
 Foucault, Michael, *Herculine Barbin*, Vintage Books, 2010.

Roudinesco, Elisabeth, *Our Dark Side*, Polity, 2009.

Gouin, Rachel et al. (2011) 'Feminist Participatory Research in a Social Justice Organization', *Action Research* 9(3): 261-281

Reinharz, Shulamit. (1992) 'Feminist Action Research', in Shulamit Reinharz *Feminist Methods in Social Research*, New York and Oxford: Oxford University Press

Derrida, Jacques. *Writing and difference*, Routledge, 2002,

Pryse, M., "Trans/feminist *Methodology*: Bridges to Interdisciplinary Thinking", *NWSA Journal* 12(2) (2000): 105-18.

Babi -Avdispahi , Jasminka & Tijana Oki . (2012) „Ženske/rodne studije i disciplinarne subverzije: transgresijom protiv hegemonije“ u *DIJALOG 1-2 (2012)*. *asopis za filozofiju i društvenu teoriju*. CENTAR ZA FILOZOFSKA ISTRAŽIVANJA ANUBIH (CFI), p. 113-139

Stoetzler, M/ N. Yuval-Davis, "Standpoint Theory, Situated Knowledge and the Situated Imagination", *Feminist Theory* 3(3) 2002: 315-35.

Cerwonka A. & Malkki L. 2007. *Improvising theory: process and temporality in ethnographic fieldwork*. Chicago: Chicago UP.

Gay y Blasco P. & Wardle H. 2004. *How to Read Ethnography*. London: Routledge.

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovornog nastavnika– dr. Ugo Vlasisavljević , redovni profesor

Naziv predmeta i kod: Poststrukturalisti ke feministi ke teorije
Semestar (semestri) i broj bodova: I semestar – 10 ECTS
Trajanje: 1 semestar
Tip kolegija: Predavanja i seminari
Status predmeta: Obavezni
<p>Cilj predmeta: Najprije bi trebalo predstaviti epistemološku revoluciju u naukama o 20. stoljeću: nastanak strukturalne lingvistike u F. de Saussureovom djelu. Potom preobrazbu koja je od strukturalizma kao po etnog obrasca stroge znanstvenosti, kojeg je lingvistika ponudila društvenim i humanisti kim naukama, dovela do poststrukturalizma. Tokove ove imanentne preobrazbe i njene uinke i posljedice slijediti moemo ne samo u znanosti o jeziku nego i u etnologiji, psihoanalizi, teoriji književnosti i filozofiji. Na taj na in moemo se približiti našem glavnom cilju: osvjetliti razloge i domete velikog utjecaja poststrukturalizma na neke od najprominentnijih autorica rodnih studija, prije svega u Francuskoj. Na temelju upoznavanja sa osnovama u enja nekih od klasika poststrukturalizma u središtu izu avanje e biti najutjecajnije feministi ke teorije nastale pod njihovim utjecajem.</p>
<p>Sadržina predmeta: Svaki sat predavanja e biti tematski vezan uz izvjesna poglavlja preporu ene literature, koja su studenti/studentice obavezni da izu e. Rad u seminarima je zamišljen kao izlaganje sadržaja zadanih tekstova, za što e svaki put biti zadužen neko od studenata/studentica. Izlaganju treba svaki put da uslijedi diskusija ija je svrha da se podrobno obrade svi važniji aspekti sadržaja odre ene tematike. Na ovaj na in se u zajedni kom radu produbljuju i kriti ki preispituju ste eni uvidi zadobiveni u pojedina nom radu, a predava u, voditelju seminara, se pruža prilika da neposredno i kontinuirano prati rad i postignu a u esnika/u esnica u seminaru.</p>
<p>Nastavna metodologija: Na prvom asu dobijaju se precizne instrukcije o oblicima pra enja studentskog rada, karakteru i sadržaju aktivnosti koje se ocjenjuju i koje uti u na formiranje kona ne ocjene. Od studenata/ica se o ekuje da se pripremaju za seminar i pro itaju potrebne tekstove za odre enu sesiju. U eš e i aktivno sudjelovanje studenata/ica u diskusijama predstavlja srž nastavne metodologije. Format diskusija na seminaru e varirati: nekad e se o ekivati da studenti/ce uzmu u e e u diskusiji individualno, a nekad e biti podijeljeni u grupe. Rad u seminaru biti e prilika i da studenti/ice izlažu kra a izlaganja i uzajamno prate progres u radu na individualnom eseju koji e izabrati u dogovoru sa nastavnikom. Svoj rad e prezentirati na kraju predmeta, te predati u pisanom obliku. Na kraju semestra sprovodi se evaluacija kursa od strane studenata/ica na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika. Završni esej e biti usmjeren na razvijanje sposobnosti samostalnog izu avanja relevantne literature, kriti kog procjenjivanja postignu a i uvida do kojih se došlo u odre enoj oblasti, te prezentiranja ste enog znanja u saradnji sa kolegama/kolegicama i to na temelju rasprave vo ene zajedni kim nastojanjem dolaženja do najboljeg argumenta i najplauzibilnijeg zaklju ka.</p>

Redni broj	Nastavne cjeline/teme	Broj sati
1.	De Saussureovo naslijeđe: strukturalizam kao znanost o jeziku	4
2.	Poststrukturalizam kao imanentna kritika strukturalizma	4
3.	J. Derridin koncept dekonstrukcije	4
4.	C. Lévi-Strausova strukturalistička etnologija	4
5.	J. Lacanovo usvajanje strukturalističke lingvistike	4
6.	Muško/ženski identitet u lingvistici, etnologiji, psihoanalizi	4
7.	Srednjoročna evaluacija	4
8.	Foucaultovo poimanje moći i rekonceptualizacija kritike patrijarhata	4
9.	Filozofija jezika Julije Kristeve	4
10.	Logocentrizam (J. Derrida) i falogocentrizam (Luce Irigaray i Héléne Cixous)	4
11.	Biti rođen kao žena (Monique Wittig)	4
12.	Diferencija, singularnost i univerzalnost u „trećem valu“ francuskog feminizma	4
13.	Pisati i biti kao žena (D. Cavallaro i J. Culler)	4
14.	Kritika metafizike, politička borba i mikrostrategije subverzije	4
15.	Aktualnost i ostavština poststrukturalizma	4

Način provjere znanja:

Studenti i studentice su obavezni pohađati predavanja i seminar, te imati aktivno učesništvo na njemu. Ocjena je kumulativna i bazirana na evaluaciji:

- 20% prisustvo i priprema za nastavu
- 50% individualni esej od min. 5000 riječi
- 30% odbrana završnog eseja

Literatura:

- Lia Litosseliti and Jane Sunderland (eds.), *Gender Identity and Discourse Analysis*, John Benjamins Pub Co, 2002.
- Kelly Oliver (ed.), *French Feminist reader*, Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2000
- Diana Leonard and Lisa Adkins (eds.), *Sex in Question: French materialist feminism*, Taylor and Francis, London, 1996
- Dani Cavallaro, *French Feminist Theory*, Continuum, London – New York, 2003.
- James Williams, *Understanding Poststructuralism*, Acumen Publishing Limited, 2005
- David Couzens Hoy, *Critical Resistance. From Poststructuralism to Post-Critique*, The MIT Press Cambridge, Massachusetts, London, England, 2004.

Napomena: Sa spiskom dodatne literature studenti/ce će biti upoznati na prvom času nastave.

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovorne nastavnice – prof. dr. Jasna Bakši -Mufti , vanredna profesora

Naziv predmeta: Ženska ljudska prava na Balkanu
Semestar (semestri) i broj bodova: I semestar - 10 ECTS
Trajanje: 1 semestar
Tip kolegija: Seminari
Status predmeta: izborni
<p>Cilj predmeta:</p> <p>Istraživanje promjena koje se dešavaju u zemljama Balkana koje su pred stalnim izazovom transformacije i napora da se integriraju u prostor Evropske unije kada su u pitanju na ini ostvarivanja ženskih ljudskih prava. Istraživanja prepreka i strah koji postoji uprkos retorici koja podržava koja se daje transformacionim procesima. Kritički ispitati ideje, institucionalne okvire i politike «gender mainstreaming» koji postoje i koji se provode na Balkanu uz kritičko propitivanje mogu nosti aplikacije iskustava zemalja Evropske unije koje provode politike gender ravnopravnosti. Istražiti koliko balkansko iskustvo u ovoj oblasti može biti od interesa drugim regionima.</p>
<p>Sadržina predmeta:</p> <p>-Pitanja i problemi koji se pojavljuju na terijskoj razini i u istraživanjima nastalim u zemljama Balkana</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jurisprudencija na Balkanu - Zaštita žene sa posebnim akcentom na nasilje, trgovinu ženama, na žena sa margine, siromaštvo, reproduktivna prava i zdravlje - Demokratsko uključivanje/angažiranje žena sa posebnim fokusom na politiku, javni život i nevladine organizacije - Razvoj i uloga ženskih resursa sa posebnim akcentom na nauku, obrazovanje i uključivanje u nove tehnološke razvoje - Kvalitet života i odnosi među polovima sa posebnim fokusom na mizoginiju i stereotipe <p>Nastavna metodologija: Nastava se izvodi kroz seminare i konsultacije.</p> <p>Znanje koje se provjerava na ispitu odgovara znanjima i vještinama koje su studenti/ce stekli na seminaru i pripremama za seminar kao i samostalnim istraživanjima i analizi problema na osnovu ponudene literature. Prilikom provjere znanja od studenata/ica se očekuje da na provjeri pokažu slijedeće znanje i vještine:</p> <ul style="list-style-type: none"> -pokazati razumijevanje izabраниh oblasti ženskih ljudskih prava, mehanizama i politika koji se razvijaju u regionu, te teorijskih konceptata za zaštitu ženskih ljudskih prava. -pokazati razumijevanje i sposobnost komparativne analize određenih problema u balkanskom kontekstu

-analizirati i rješavati pravne probleme u situacijama povrede ženskih ljudskih prava i mogu nosti njihove zaštite koriste i praksu relevantnih institucija

-odrediti pravna pitanja te provesti istraživanje koriste i se razli itim istraživa kim sredstvima, uklju uju i biblioteku i internet;

-primjenjivati komunikacijske vještine u razli itim situacijama;

Ženska ljudska prava na Balkanu

Redni broj	Nastavne cjeline/teme	Broj sati
1.	Pregled seminara Uvodno izlaganje: Ženska ljudska prava na Balkanu	4
2.	Pitanja i problemi koji se pojavljuju na teorijskoj razini i u istraživanjima nastalim u zemljama Balkana	4
3.	Pitanja i problemi koji se pojavljuju na teorijskoj razini i u istraživanjima nastalim u zemljama Balkana	4
4.	Jurisprudencija na Balkanu	4
5.	Jurisprudencija na Balkanu	4
6.	Zaštita žene sa posebnim akcenton na nasilje, trgovinu ženama, na žena sa margine, siromaštvo, reproduktivna prava i zdravlje	4
7.	Srednjoro na evaluacija	4
8.	Zaštita žene sa posebnim akcenton na nasilje, trgovinu ženama, na žena sa margine, siromaštvo, reproduktivna prava i zdravlje	4
9.	Demokratsko uklju ivanje/angažiranje žena sa posebnim fokusom na politiku, javni život i nevladine arganizacije	4
10.	Demokratsko uklju ivanje/angažiranje žena sa posebnim fokusom na politiku, javni život i nevladine arganizacije	4
11.	Razvoj i uloga ženskih resursa sa posebnim akcentom na nauku, obrazovanje i uklju ivanje u nove tehnološke razvoje	4
12.	Razvoj i uloga ženskih resursa sa posebnim akcentom na nauku, obrazovanje i uklju ivanje u nove tehnološke razvoje	4
13.	Kvalitet života i odnosi me u polovima sa posebnim fokusom na mizoginiju i stereotipe	4
14.	Kvalitet života i odnosi me u polovima sa posebnim fokusom na mizoginiju i stereotipe	4
15.	Završna razmatranja i diskusija	4

Na in provjere znanja:

Studenti i studentice su obavezni poha ati seminare, te uzeti aktivno u eš e u njima.

Ocjenjivanje je kumulativno i zasniva se na evaluaciji više elemenata:

20% prisustvo i priprema za nastavu

50% individualni esej (ili druga forma pisanog rada) od min. 5000 rije i

30% odbrana završnog eseja (pisanog rada)

Literatura:

Crni J. i Filipovi N. (ur.) "Ustavni sud u zaštiti ljudskih prava", Zagreb 2000.

Kuburi Z. i Moe C. (ur.), "Religion and Pluralism in Education – Comparative approaches in the Western Balkans", CEIR, Novi Sad. 2006.

Vehabovi F. i al. "Izvještaj o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini", Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2009.

Savi S. I al. "Romkinje", Futura publikacije, Novi Sad, 2001.

Bakšić -Muftić J. "Ženska prava u sistemu ljudskih prava (Pravni fakultet 2006)

/kao i sva relevantna istraživanja i podaci o stanju ljudskih prava u Evropi u Bosni i Hercegovini/

Napomena: Sa spiskom dodatne literature studenti/ce će biti upoznati na prvom času nastave.

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovorne nastavnice – dr. Svetlana Slapšak, redovna profesorica

Naziv predmeta: Balkanske žene: teorija, metodologija, rodna istorija, kultura
Semestar (semestri) i broj bodova: I semestar - 10 ECTS
Trajanje: 1 semestar
Tip kolegija: Seminari
Status predmeta: izborni
Cilj predmeta: Doktorski nivo pripreme za istraživanje u interdisciplinarnome području koje obuhvata studije roda, balkanologiju, istorijsku antropologiju i studije kulture.
Sadržina predmeta: Seminar se sastoji od tri klastera: <ul style="list-style-type: none">
- I klaster: Balkan okom Balkanki
- II klaster: Istorijska antropologija i rod na Balkanu
- III klaster: Konstrukcija Balkanke na filmu
Nastavna metodologija: Seminarski rad na pojedinačnim slučajevima, koji obuhvata celinu istorije roda/žena na Balkanu, kao izostaju i deo celokupne balkanske historiografije i kulturologije. Svaki deo klastera obuhvata jedan teorijsko-metodološki aspekt istraživanja, i osposobljava studente/kinje da preuzmu svoja istraživanja. Delovi klastera su tako strukturisani da pedagoški pregledno daju uvide u dijahronijske aspekte, kor sinhronijske tematske celine. Seminarski rad podrazumeva vizualnu potporu (PP, projekcije filmova, muzičke ilustracije) i postupak "treniranja oka", odnosno vežbe zapažnja, interpretacije i semiotičke analize, razvijene u doktorskim kursovima na ISH u Ljubljani.
Seminar je namenjen usmeravanju, vežbanju i praksi samostalnog istraživanja u oblastima koje su predavane u klasteru predmeta. Tokom seminarskoga rada se razradjuju detalji istraživačkoga postupka, proveravaju se metodološki pristupi, utvrđuju se nova znanja, vode se debate u kojima se individualna istraživanja podvrgavaju diskusiji. Vežbe argumentacije, naučni diskursa i prezentacije stečena znanja su sastavni deo seminara.

Redni broj	Nastavne cjeline/teme	Broj sati
1.	Putovanje, pisanje: nomadsko pismo (Jelena Dimitrijevi)	4
2.	Se anje, pisanje (Jelena Dimitrijevi , Elisavet Moutzan-Martinengou)	4
3.	Anica Savi Rebac otvara o i Rebeki Vest (Rebecca West)	4
4.	Nevidljiva peva ica: balkanske slepice	4
5.	Epistemološki pogled, pogled u epistemologiju studija roda	4
6.	Kontinuitet rodne istorije na Balkanu: patrijarhat	4
7.	Ženska opasnost u balkanskim kulturama: od gr ke drame do savremene medijske misoginije	4
8.	Kulturna tematizacija emancipacije: hetere, feministkinje, partizanke, sponzoruše	4
9.	Istorijska antropologija i seksualna etika	4
10.	Kradljivice jezika i karnevalizacija rodnih stereotipa	4
11.	Socijalizam, ginofilija i psihoanaliza: rani YU film i rod (Anikina vremena)	4
12.	Rodna utopija: France Štiglic (Dolina mira, Ne pla i Petre, Deveti krug)	4
13.	Crni talas i backlash (Kad budem mrtav i beo, Budjenje pacova, novi srpski film)	4
14.	Rod i politi ka mobilizacija (Nikad nedeljom, Putuju i glumci, Odisejev pogled)	4
15.	Subverzija režiserki: Soja Jovanovi , Olga Malea (Pop ira i pop Spira, Dr, Lukumade sa medom, Prvi put kum)	4

Na in provjere znanja: Studenti i studentice su obavezni poha ati nastavu, te uzeti aktivno u eš e u njoj. Ocjena je kumulativna i bazirana na evaluaciji:

20% prisustvo i priprema za nastavu

50% završni esej (seminarski rad) od min. 5000 rije i

30% odbrana završnog eseja

Izabrana literatura:

PETROVI , J. i SLAPŠAK, S. (2004) "Sex/Gender Distinction, Uses and Abuses in South Slavic Languages in the Multilingual Balkan Region. Serbian/Croatian/Bosnian in their Comparative Setting", u Rosi Braidotti, Edyta Just i Marlise Mensink (ur.) The Making of European Women's Studies: A Work in Progress Report on Curriculum

Development and Related Issues in Gender Education and Research. Vol. 5, Utrecht: ATHENA – Advanced Thematic Network in Activities in Women's Studies in Europe: Utrecht University, str. 80–85.

SLAPŠAK, S.

- (1990) “Ženska književnost, žensko pismo, ženske studije”. *Izraz*, 34, br. 2/3, str. 220–229.
- (1994) “Women from the XYZ Country”. *ProFemina*, br. 1, str. 137–142.
- (1996) “Beetwen the Vampire Husband and the Mortal Lover: A Narrative for Feminism in Yugoslavia”, u Barbara Wejnert i Metta Spencer (ur.) *Research on Russia and Central Europe, Women in Post-Communism*, Greenwich i London: Jai Press, str. 201–224.
- (1997a) “Nationalist and Women's Discourse in Post-Yugoslavia”, u Joan Scott, Cora Kaplan, Debra Keates (ur.) *Transitions, Environments, Translations: Feminism and International Politics*. New York i London: Routledge, str. 72–78.
- (1997b) “What are Women Made of? Inventing Women in the Yugoslav Area”, u Gisela Brinker-Gabler i Sidonie Smith (ur.) *Writing New Identities: Gender, Nation, and Immigration in Contemporary Europe*, Minneapolis i London: University of Minnesota Press, str. 358–373.
- (2000a) “Yugoslav War: A Case of/for Gendered History”. *Topos* (Ljubljana), god. 2, br. 1/2, str. 17–68.
- (2000b) “Haremi, nomadi: Jelena Dimitrijević”, u Branka Arsić (ur.) *Žene, slike, izmišljaji*, Beograd: Centar za ženske studije, str. 49–73.
- (2000c) “Žensko telo u jugoslovenskem filmu: status žene, paradigma feminizma”, u Branka Arsić (ur.) *Žene, slike, izmišljaji*, Beograd: Centar za ženske studije, str. 121–137.
- (2001) “The use of women and the role of women in the Yugoslav war”, u Dan Smith, Inger Skjelsbæk (ur.) *Gender, Peace and Conflict*, Oslo; London; New Delhi: PRIO, International Peace Research Institute; Thousand Oaks; SAGE Publications, str. 161–183.
- (2002) “Identities under Threat on the Eastern Borders”, u Gabriele Griffin i Rosi Braidotti (ur.) *Thinking Differently: A Reader in European Women's Studies*, London i New York: Zed Books, str. 145–157.
- (2003) “Two Examples of Gender-Construct in Balkan Literature: Kostastas Tachtsis, Dragoslav Mihajlović”. *Nar. umjet.*, 40, 1, str. 81–98.
- (2004) “Masculinities and Sexuality after 1968 in the Balkans”. *ProFemina*, god. 10, br. 37/40, str. 164–180.
- (2005) “Women's Memory in the Balkans: The Alternative Kosovo Myth”. *Anthropological Yearbook of European Cultures*, Vol. 14, str. 95–111.
- (2007) “Representations of Gender as Constructed, Questioned and Subverted in Balkan Films”, *Cinéaste* (New York), sv. 32, br. 3, str. 37–40.
- (2008) “The After-War War of Genders: Misogyny, Feminist Ghettoization, and the Discourse of Responsibility in Post-Yugoslav Societies”, u Sanja Bahun-Radunović i V. G. Julie Rajan (ur.) *Violence and Gender in the Globalized World. The Intimate and the Extimate*, Global Connections, Ashgate Publications, str. 91–107.

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovornog nastavnika – prof. dr. Asim Mujki , vanredni profesor

Naziv predmeta: Rod i Balkan
Semestar (semestri) i broj bodova: II semestar - 10 ECTS
Trajanje: 1 semestar
Tip kolegija: Predavanja i seminari
Status predmeta: obavezan
<p>Cilj predmeta: Upoznavanje studenata s problematikom definiranja i percepcije Balkana kroz povijest u svojoj višeznačnosti kroz hegemonne diskurse 'europeizacije' podjednako 'izvanjskog' razumijevanja regiona koji se može podvesti pod pojam balkanizacije (Todorova) koji se graniči s pojmom 'orijentalizma' (Said) bilo 'unutarnjeg' samorazumijevanja kroz izmještenu, mimetičku kategorijalnu optiku koja poprima karikaturne dimenzije 'palanačkog' (Konstantinovići). U tom svjetlu student će biti upoznat s procesima identitetske konstrukcije feminiteta i maskuliniteta i njihovim pozicioniranjem unutar hegemonističkog kulturno-političkog diskursa kroz nametanje dominantnih obrazaca odnosno marginaliziranje.</p>
<p>Sadržina predmeta: Balkanska, a osobito ex-jugoslavenska društva su strukturno nasilna kao društva pluralnih homogenih kolektivističkih identiteta koji se, s jedne strane, uglavnom temelje na konfesionalnim razlikama i predstavljaju 'nedovršene' države, političke zajednice (in i), pa su stavovi ovog diskurzivnog obrasca umreženi u esencijalistički, onto-teološki lanac apsolutne izvjesnosti, s Bogom 'na svojoj strani'. S druge strane, oni su proizvod užasno nasilnih praksi stvaranih otvorenom ilegalnom upotrebom sile, etničkog čišćenja i genocidom, te čitavom mrežom diskriminatornih praksi u svakodnevnom životu već preko 150 godina od kada možemo reći da teku modernizacijski procesi na Balkanu. Dakle, na djelu je hegemonija kolektivističke naracije identiteta koja opstoji na radikalnoj negaciji drugog koja je sama po sebi destruktivna jer je njena ključna karakteristika proizvodnja i održavanje političkog neprijatelja i stalno opiranje njegovoj institucionalizaciji koja, sa svoje strane prijeti da konflikt pretoči u dosadne procedure i 'isprazno javno brbljanje'. Taj 'herojski', epski nacionalizam palanke koji ustrajno odolijeva stalnoj egzistencijalnoj opasnosti za svoj etnički kolektiv ime ga drži na margini političkog, nakon oružanog teritorijalnog razgraničenja ustrempljuje se na preuređenje svog biološkog tkiva, na utiskivanje identitetskih oznaka uniformiraju i javni prostor uz pomoć dominantnih metafora etnonacionalnog jedinstva, užurbano proizvode i svoj distinktivni nacionalni identitet, odnosno njegove poželjne značajke na koje se, kao na činjenice 'objektivnog' realiteta, pozivati u svom svakodnevnom političkom djelovanju. Ova užurbana proizvodnja kolektivnih identiteta je u BiH značajno otežana kulturnom bliskošću u naših etničkih kolektivâ – nepodnošljivo istim jezikom kojim se služe i razumiju jedni druge, što dovodi do frustracije usljed gubitka intimnosti i nemogućnosti potpunog odjeljivanja. Ništa bolje ne stoje identitetske naracije niti s historijom koja obiluje tendencijama međusobnog preplitanja i ukrštanja. Utoliko je proizvodnja kolektivističkih identitetskih naracija agresivnija u svojoj diskriminativnosti, nasilnija nad životom svakodnevnja, nerazumnija, utoliko je ta proizvodnja razlike po svaku cijenu brutalnija i sveobuhvatnija – od vrtila do</p>

grobalja.

Kada pak govorimo o rodnom identitetu na Balkanu uopće, on je u bitnom određen praksom diskriminacije, odnosno po osnovi njegovog dekonstruiranja dominantne koncepcije seksualnosti u datom društvu. S tim u vezi, potrebno je postaviti pitanje kako stoji sa seksualnošću u jednom etnopolitičkom društvu. Ako imamo u vidu da je suštinski element izgradnje nacionalnog identiteta projekcija i nametanje obrasca dominantnog ili hegemonog identiteta pripadnika nacije, onda je njegov karakteristični diskurzivni obrazac temeljno biopolitički. Ili je i lanica zamišljene nacionalne zajednice u smislu etnopolitičke seksualnosti je prvenstveno reproduktivni stroj za proizvodnju biološkog tkiva etnosa s ciljem pripreme za demografsku bitku koja predstoji kao obećanje konačnog obratnice prije potpune narodne emancipacije. U okvirima tog zadatog konteksta, koncepcija seksualnosti je jednoznačna, jednosmjerna, ona je svakako heteroseksualna i prokreativna. Svaka druga vrsta seksualnosti koja nije prokreativna i heteroseksualna smatra se 'neprirodnom' i samim time 'nemoralnom'. Budući da je takva seksualnost nemoralna i neprirodna ona je podložna javnoj osudi. Ova prepoznatljiva naturalizacija morala služi da jasno odijeli zajednicu nas-ljudi od onih, u najboljem slučaju polu-ljudi, a isto i 'ne-ljudi'. Ova naša religijskim diskurzivnim obrascima kao onima koji se u BiH i zemljama iz okruženja javljaju u samom temelju naše kolektivne identitetske odjelitosti ovaj nacionalistički diskurs prokazuje takve prakse 'neprirodnosti' kao destabilizirajuće, provocirajuće, monstruozne istiskuju i ih raznim mehanizmima (diskriminacija pri zapošljavanju, medijska stigmatizacija, neformalne batinaške milicije i slično) iz javnog prostora.

Pored propitivanja mehanizama rodne konstrukcije, tokom seminara metodološki će biti propitani aspekti seksualnosti unutar etnonacionalističke konstrukcije, te forme njezinog koloniziranja (Kašić), ponajprije upravljana dominacija heteroseksualnosti i prokreativnosti te obiteljske 'vrijednosti' koje počinjavaju u srži balkanskih palanaka i etnokultura kao mehanizmi tlačenja s transcendentnim legitimitetom. Naš društveni prostor je rapidno sužen na 'etnički razlog' unutar kojega se seksualnost pojavljuje kao etnički kama – moguće je samo kao heteroseksualna, unutarnje kama s ciljem prokreacije te je kao takva odraz opće repatrijarhalizacije koja i muškarca i ženu isključuje iz demokratskog građanstva guraju ih u propisanu, biopolitičku sferu tradicionalne običajnosti o čemu i od njih da preuzmu tradicijom propisane i autorizirane uloge unutar obitelji. Ona je osobito u ruralnim područjima naše zemlje imala ulogu u vršenju narodnog jedinstva kroz proces 'prometovanja' našim etničkim ženama između muškaraca, odnosno između evog i muževog gazdinstva.

Neprokreativna seksualnost, a osobito ona homoseksualna, tako predstavlja udar na proces proizvodnje kolektivnog poželjnog identiteta ponajprije stoga jer se kao rijetko koja sfera ljudskog djelovanja ne da *etnicizirati*, ona predstavlja radikalnu negaciju samog biopolitičkog temelja etnonacionalističkog imaginarija te je uistinu provokacija jer ukazuje na naprslinu u toj proizvodnoj monolitnosti hegemonog etnonacionalnog identiteta. Osobit zadatak studenata seminara je istraživati emancipatorski potencijal ove strukturne 'pukotine' u etnopolitičkom monolitu balkanske zajednice. U tom smislu studenti/ce će proširivati, primjenjivati i reinterpretirati razne feminističke i maskulinističke koncepte ukazujući na njihov transformativni, odnosno emancipatorski potencijal unutar debata koje na značajan način doprinose izgradnji identitetskih naracija kod nas i u okruženju.

Nastavna metodologija: Student/ica dobija precizne instrukcije na po etku nastave o oblicima pra enja studentskog istraživa kog rada te sadržaju aktivnosti koje e u i kao element završne ocjene. Od studenata/ica se o ekuje da se pripremaju za seminar i pro itaju potrebne tekstove za odre enu tematsku sesiju. U eš e i aktivno sudjelovanje studenata/ica u diskusijama predstavlja srž nastavne metodologije. Rad u seminaru bit e individualni i grupni. Individualni rad e biti prezentiran na kraju seminara u pisanoj formi dok e dinamika grupnih prezentacija biti stvar dogovora s predmetnim nastavnikom. Na kraju semestra provodi se evaluacija kursa od strane studenata na osnovu upitnika. Kvalitet i uspješnost modula pratit e se pomo u rezultata u postizanju ciljeva, samoevaluacijom voditelja kursa i evaluacijom od strane studenata/ica.

Rod i Balkan

Redni broj	Nastavne cjeline/teme	Broj sati
1.	Pregled predmeta Uvodno izlaganje: Hegemonija kolektivistike naracije identiteta	4
2.	Hegemonija kolektivistike naracije identiteta	4
3.	Epski nacionalizam palanke i utiskivanje identitetskih oznaka u javni prostor	4
4.	Epski nacionalizam palanke i utiskivanje identitetskih oznaka u javni prostor	4
5.	Rodni identitet na Balkanu	4
6.	Rodni identitet na Balkanu	4
7.	Srednjoro na evaluacija	4
8.	Propitivanje mehanizama rodne konstrukcije na Balkanu: reproduktivni strojevi za proizvodnju biološkog tkiva etnosa	4
9.	Propitivanje mehanizama rodne konstrukcije na Balkanu: reproduktivni strojevi za proizvodnju biološkog tkiva etnosa	4
10.	Propitivanje mehanizama rodne konstrukcije na Balkanu: maskuliniteti na Balkanu	4
11.	Propitivanje mehanizama rodne konstrukcije na Balkanu: maskuliniteti na Balkanu	4
12.	Propitivanje mehanizama rodne konstrukcije na Balkanu: historija žena na Balkanu	4
13.	Propitivanje mehanizama rodne konstrukcije na Balkanu: historija žena na Balkanu	4
14.	Aspekti seksualnosti unutar etnonacionalisti ke konstrukcije	4
15.	Aspekti seksualnosti unutar etnonacionalisti ke konstrukcije	4

Na in provjere znanja:

Studenti i studentice su obavezni poha ati predavanja i seminare, te imati aktivno u eš e u njima. Ocjena je kumulativna i bazirana na evaluaciji:

- 20% prisustvo i priprema za nastavu
- 50% individualni esej od min. 5000 rije i
- 30% odbrana završnog eseja

Literatura:

- Blagojevi Marina, Mapping Misogyny in the Balkans: Local/Global Hybrids in Culture and Media
- Bougarel Xavier, Helms Elissa and Duijzings Ger (eds) (2007) *The New Bosniac Mosaic. Identities, Memories and Moral Claims in Post-War Society*, Aldershot and Burlington.
- Gal S. & Kligman G. (2000) *The politics of gender after socialism: a comparative-historical essay*. Princeton UP.
- Luki Jasmina, Joanna Regulska and Darja Zavirsek (2006) *Women and Citizenship in Central and Eastern Europe*
- Todorava Marija *Imagining the Balkans*, New York: Oxford University Press, 1997
- Zarkov Dubravka. (2007) *The Body of War: Media, Ethnicity and Gender in the Break-Up of Yugoslavia*. Durham and London: Duke University Press.

Napomena: Sa spiskom dodatne literature studenti/ce će biti upoznati na prvom času nastave.

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovornog nastavnika – dr. Stef Jansen, vanredni profesor

Naziv predmeta: Rod i postsocijalisti ke i postratne transformacije u globalnoj perspektivi		
Semestar (semestri) i broj bodova: II semestar – 10 ECTS		
Trajanje: 1 semestar		
Tip kolegija: Predavanja i seminari		
Status predmeta: Obavezan		
Cilj predmeta:		
<ul style="list-style-type: none"> - upoznati studente/ice sa kriti kim pristupima diskursima postsocijalisti ke 'tranzicije', postratne 'rekonstrukcije' i 'globalizacije' - omogu iti ovladanje klju nim pojmovima antropologije roda u društvenim transformacijama - poduprijeti kontekstualno izu avanje društvene promjene roda u globalnom komparativnom okviru - senzibilizirati studente/ice na specifi nu vrijednost etnografskih istraživanja u prou avanju rodne transformacije - razviti senzibilnost i otvorenost za globalnu raznovrsnost oro enih društvenih praksi, za njihovu kontingentnost, i za njihova razli ita kontekstualna zna enja - poduprijeti intelektualne vještine induktivne teorijske argumentacije na bazi empirijskog materijala iz istraživanja svakodnevnih života 		
Sadržina seminara:		
<p>Ovaj predmet analizira oro ena iskustva dramati nih, brzih i velikih društvenih promjena, s fokusom na postratne i postsocijalisti ke procese. Kriti ki ras lanjuju i normativni, teleološki i univerzalisti ki diskurs 'tranzicije' i 'rekonstrukcije' izgradi emo nijansirano, višeslojno razumijevanje na ina na koji su žene i muškarci razli ito zamišljeni i pozicionirani u odnosu na takve procese. Izri ito emo kontekstualizirati postsocijalisti ke 'tranzicijske' procese pa i poslijeratne 'rekonstrukcije' unutar širih dinamika posthladnoratovske neoliberalne globalizacije. Na taj na in emo vidjeti kako sama rodna perspektiva može da nam pruži zanimljivu i kriti ku perspektivu na široke društvene promjene u itavom savremenom svijetu. Modul pristupa tim 'velikim' procesima uglavnom kroz antropološku prizmu, razvijaju i teorijske uvide na bazi etnografskih studija svakodnevnih praksi iz razli itih zemalja svijeta.</p>		
Nastavna metodologija:		
<p>Predmet se sastoji od predavanja, prikazivanja filmova, grupnih diskusija, vježbi, prezentacija, grupnih i pojedina nih konsultacija. Svako predavanje e biti tematski vezano za odre ena poglavlja preporu ene literature, koje e studenti/ce naizmjeni no izlagati i diskutovati.</p>		
Redni Broj	Nastavne cjeline/teme	Broj sati
1.	Uvod	4
2.	Izu avanje roda kroz post-hladnoratovsku prizmu	4

3.	Rod u realno-postoje em socijalizmu: studije slu aja	4
4.	(Ne)razumijevanje 'tranzicije'	4
5.	Rod u postsocijalisti kim transformacijama I: (re)produkcija	4
6.	Rod u postsocijalisti kim transformacijama II: 'privatno'/'javno'	4
7.	'Tranzicija' i temporalnost: nostalgija i amnezija	4
8.	Mobilizacija roda u ratu I: studije slu aja iz Palestine/Israela	4
9.	Mobilizacija roda u ratu II: studije slu aja iz Sjeverne Irske	4
10.	Rod poslije nasilja: studije slu aja iz Indije i Centralne Amerike	4
11.	Rod poslije nasilja: studije slu aja iz Južne Afrike	4
12.	Rod poslije rata/socijalizma I: postjugoslovenske studije slu aja	4
13.	Rod poslije rata/socijalizma II: postjugoslovenske studije slu aja	4
14.	Društvene transformacije i 'normalnost'	4
15.	Završna sesija	4

Na in provjere znanja:

Studenti i studentice su obavezni poha ati predavanja i seminare, te uzeti aktivno u eš e na njemu. Ocjenjivanje je kumulativno i zasniva se na evaluaciji više elemenata:

20% prisustvo i priprema za nastavu

50% individualni esej (ili druga forma pisanog rada) od min. 5000 rije i

30% odbrana završnog eseja (pisanog rada)

Literatura:

itanka s najvažnijim lancima i poglavljima iz knjiga za ovaj predmet e biti dostupna. Putem konsultacija, studenti/ce e biti usmjereni/e prema relevantnoj dodatnoj literaturi po potrebi i interesu. Slijedi kratki spisak posebno zanimljivih knjiga.

Bougarel X., Helms E. & Duijzings G. (eds) 2007. *The new Bosnian mosaic: memories, identities and moral claims in a post-war society*. Aldershot: Ashgate.

Burawoy M. & Verdery K. (eds) 1999. *Uncertain transition: ethnographies of change in the postsocialist world*. Lanham: Rowman and Littlefield.

Das V. 2007. *Life and words: violence and the descent into the ordinary*. Berkeley: California UP.

Gal S. & Kligman G. 2000. *The politics of gender after socialism: a comparative-historical essay*. Princeton: Princeton UP.

Lorentzen L.A. & Turpin J. (eds) 1998. *The woman and war reader*. New York: New York UP.

Pine F. & Bridger S. (eds) 1998. *Surviving post-socialism: local strategies and regional responses in eastern Europe and the former Soviet Union*. London: Routledge.

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovorne nastavnice – dr. Jasminka Babi -Avdispahi , redovna profesorica

Naziv predmeta: Feministi ka bioetika
Semestar (semestri) i broj bodova: II semestar – 10 ECTS
Trajanje: 1 semestar
Tip kolegija: Seminari
Status predmeta: izborni
Cilj predmeta: Tokom seminara studenti/ce treba da pokažu sposobnost 1. samostalnog (autonomnog) istraživanja i samousavršavanja unutar bioeti kih debata; 2. primjene znanja u smislu doprinosa polju istraživanja u nacionalnim/internacionalnim publikacijama i konferencijama; 3. komunikacije sa ekspertima i širom znanstvenom zajednicom.
Sadržina seminara: Seminar je posve en istraživanju bioetike i bioeti kih tema, koje se kre u u širokom rasponu od abortusa i reproduktivnih tehnologija, genetike, eutanazije, zdravlja i alokacije zdravstvenih resursa, estetske hirurgije, odnosa prema prirodi itd. Sadržina seminara bi se u veoma uslovnom smislu mogla podijeliti na prvi dio koji se više doti e teorijskih bioeti kih promišljanja, te drugi u kojima se radi o prakti nim aplikacijama. Oba dijela, i teorijski i aplikativni, se stavljaju u kontekst izazova koje bosanskohercegova ko društvo i regija postavljaju bioeti kim promišljanjima.
Metodološka i teorijska pitanja predstavljaju ishodište seminara, koji je u prvom dijelu posve en temama djelokruga, metoda i koncepata <i>mainstream</i> bioetike, te feministi ke kritike bioetike. Naime, sa feministi kog stajališta, <i>mainstream</i> bioetikama, kako religijskim tako sekularnim, zajedni ko je to što one, implicite ili eksplicite, zastupaju patrijarhalnu rodnu ideologiju, pa stoga izvan njihovog vidokruga ostaje pitanje: Koliko razvoj biotehnologija i koliko konkretne medicinske prakse doprinose instrumentalizaciji, marginalizaciji i nevidljivosti žene i ženskog tijela, koji predstavljaju mjesto ve ine praksi o ijoj se eti koj ispravnosti raspravlja. Da li pomjeranje granice izme u kulture i prirode, što biotehnologije i biomedicinske prakse ine, a o emu pregovara (religijska i sekularna) bioetika, izvodi ženu iz «stanja prirode» u sferu kulture ili ne?
Tokom seminara e studenti/ce proširivati, primjenjivati i reinterpretirati feministi ke koncepte, te ukazati na njihov kriti ki i transformativni potencijal unutar bioeti kih debata. Posebno e se analizirati stanje bosanskohercegova kih i regionalnih bioeti kih debata koje svoj zamah dobijaju osnivanjem bioeti kih društava. Bioeti ko društvo BiH je održalo više me unarodnih konferencija na temu integrativne bioetike i izdalo do sada dva zbornika. Eseji u ovim zbornicima, koje o razli itim temama pišu autori i autorice iz razli itih disciplina (filozofija, sociologija, teologija, medicina, biologija itd) i zemalja sa ex-jugoslovenskog prostora e biti predmet kriti ke rodne analize na seminaru. Studenti/ce e itati feministi ku literaturu o bioetici, te izabrati jednu temu koja e predstavljati temu njihovog istraživanja koju e oni prezentirati na seminaru i napisati u obliku eseja. Popis tema koje se u nastavku navode mogu se mijenjati s obzirom na interes polaznika/ca.

Nastavna metodologija: Na prvom času dobijaju se precizne instrukcije o oblicima praćenja studentskog rada, karakteru i sadržaju aktivnosti koje se ocjenjuju i koje se vrše u na formiranje konačne ocjene. Od studenata/ica se očekuje da se pripremaju za seminar i pronađu potrebne tekstove za određenu sesiju. Učestvuje i aktivno sudjelovanje studenata/ica u diskusijama predstavlja srž nastavne metodologije. Format diskusija na seminaru može varirati: nekad može se očekivati da studenti/ce uzmu učešće u diskusiji individualno, a nekad može biti podijeljeni u grupe. Rad u seminaru može biti prilika i da studenti/ice izlažu kraća izlaganja i uzajamno prate progres u radu na individualnom eseju koji može izabrati u dogovoru sa nastavnicom. Svoj rad može prezentirati na kraju seminara, te predati u pisanom obliku. Na kraju semestra sprovodi se evaluacija kursa od strane studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika. Kvalitet i uspješnost modula može se pratiti: pomoću rezultata u postizanju ciljeva, samoevaluacijom voditeljice kursa i evaluacijom od strane studenata/ica.

Feministička bioetika

Redni broj	Nastavne cjeline/teme	Broj sati
1.	Pregled seminara Uvodno izlaganje: Feministička bioetika: diskursi i koncepcije tijela	4
2.	Mainstream bioetika (I) – izazovi i dileme	4
3.	Mainstream bioetika (II) – izazovi i dileme	4
4.	Feministička etika i feministička bioetika	4
5.	Feminizam, zapadna kultura i tijelo: Kritički i transformacioni potencijal feminističke bioetike	4
6.	Eklektizam, pozicionalizam i relacionalizam feminističke bioetike	4
7.	Srednjoročna evaluacija	4
8.	Feminizam, reproduktivna prava i abortus	4
9.	Feministička perspektiva o <i>in vitro</i> fertilizaciji	4
10.	Feminizam i ekoetika	4
11.	Feminizam, bioetika i genetika	4
12.	Feminizam i alokacija zdravstvenih resursa	4
13.	Feminizam i estetska hirurgija	4
14.	Feminističko pitanje mršavog tijela	4
15.	Završna razmatranja i diskusija	4

Način provjere znanja:

Studenti i studentice su obavezni pohađati nastavu, te uzeti aktivno učestvovanje u njoj. Ocjenjivanje je kumulativno i zasniva se na evaluaciji više elemenata:

- 20% prisustvo i priprema za nastavu
- 50% individualni esej od min. 5000 riječi
- 30% odbrana završnog eseja

Literatura:

1. Rosemarie Tong, *Feminist Approaches to Bioethics*, MIT Press 1994.
2. Susan M. Wolf (ed.), *Feminism & Bioethics. Beyond Reproduction*, Oxford University Press, 1996.
3. Susan Sherwin, *No longer Patient*, Temple University Press 1992.
4. Susan Bordo, *Unbearable Weight. Feminism, Western Culture and the Body*, University of California Press 1993.
5. Donna Dickenson, *Property in the Body. Feminist Perspectives*, Cambridge University Press 2005.
6. Helga Kuhse/Peter Singer, *A Companion to Biethics*, Blackwell 2009.

Studenti/ice će se sa nastavnicom dogovoriti o dodatnoj literaturi, pored dole navedene, za izradu individualnih eseja.

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovornog nastavnika – dr. Asim Mujki , vanredni profesor

Naziv predmeta: Teorije i studije maskuliniteta
Semestar (semestri) i broj bodova: II semestar – 10 ECTS
Trajanje: 1 semestar
Tip kolegija: Seminari
Status predmeta: Izborni
Cilj predmeta: Osposobiti studente/ice za: <ul style="list-style-type: none">
• primjenu roda (i seksualnosti) kao analitičkih kategorija za istraživanje formiranja i reformiranja maskuliniteta
• razumijevanje implikacija moguće transformacije maskuliniteta
• kritičko ispitivanje načina na koje funkcioniraju patrijarhalni i heteronormativni sistemi
• identificiranje društvenih i kulturnih promjena hegemonog maskuliniteta
• analizu konstrukcije i rekonstrukcije “lokalnih” maskuliniteta na Balkanu i prostorima bivše Jugoslavije koristeći stečeno znanje.
Nakon završetka ovog predmeta studenti/ce će: <ul style="list-style-type: none">
• poznavati koncept(e) maskuliniteta
• razumijevati maskulinitet(e) kao dinamičan(e) i promjenljiv(e) fenomen(e) u zavisnosti od vremenski, kulturno, društveno itd. određenih konteksta
• poznavati višestruke pristupe studijima maskuliniteta
• moći i kritički analizirati maskulinitete na globalnom i lokalnom nivou
• razumijevati kako maskuliniteti revitaliziraju pitanja roda
• razmatrati maskulinitete kroz društvene promjene i globalne nejednakosti
Sadržina predmeta: <p>Predmet se bavi pitanjima društvene i kulturne konstrukcije maskuliniteta kroz različite perspektive analizirajući i kako specifični historijski i kulturni konteksti utiču na maskulinitete i kako maskuliniteti utiču na njih. Maskulinitetu se pristupa kao određenom ali fluidnom i raznolikom objektu analize.</p> <p>Teme i pod teme koje će se obrađivati u okviru ovog predmeta su: teorije maskuliniteta; historija maskuliniteta; hegemoni maskuliniteti; <i>gay</i> maskuliniteti; maskuliniteti i homofobija; muško tijelo, maskuliniteti i reprezentacija; maskuliniteti i nacionalizam; maskuliniteti, etniciteti i seksualnosti; maskuliniteti i kolonijalizam; maskuliniteti, rat i nasilje; maskuliniteti i performativnost; maskuliniteti na Balkanu; maskuliniteti na prostoru bivše Jugoslavije</p>
Nastavna metodologija: Interaktivna i participatorna metodologija će biti primjenjivana tokom seminarskih sesija. Od njih se očekuje da se pripremaju za seminare i pročitaju potrebne tekstove za određenu sesiju naznačene u popisu literature. Format diskusija na seminaru će varirati: nekad će se očekivati da

studenti/ce uzmu u e e u diskusiji individualno, a nekad e biti podijeljeni u grupe. Rad u seminaru biti e prilika i da studenti/ice izlažu kra a izlaganja i uzajamno prate progres u radu na individualnom eseju koji e izabrati u dogovoru sa nastavnikom. Svoj rad e prezentirati na kraju predmeta, te predati u pisanom obliku. Polusestrialna evaluacija znanja e biti u 7. sedmici semestra.

Redni broj	Nastavne cjeline/teme	Broj sati
1.	Uvod u teorije i studije maskuliniteta	4
2.	Teorije maskuliniteta	4
3.	Teorije maskuliniteta	4
4.	Teorije maskuliniteta	4
5.	Historija maskuliniteta	4
6.	Historija maskuliniteta	4
7.	Srednjoro na evaluacija	4
8.	Konstrukcija maskuliniteta	4
9.	Konstrukcija maskuliniteta	4
10.	Maskuliniteti, etniciteti i seksualnosti	4
11.	Maskuliniteti, etniciteti i seksualnosti	4
12.	Maskuliniteti, etniciteti i seksualnosti	4
13.	Maskuliniteti, etniciteti i seksualnosti	4
14.	Maskuliniteti na Balkanu	4
15.	Maskuliniteti na prostoru bivše Jugoslavije	4

Na in provjere znanja:

Prisustvo i priprema za nastavu – 20%

Individualni esej od 5000 rije i – 50%

Odbrana zavrsnog eseja – 30%

Literatura:

R. W. Connell Masculinities (University of California Press, Barkeley Los Angeles, 2005)

Rachel Adams and David Savran (eds), The Masculinity Studies Reader. (Blackwell Publishing LTD, 2006): 245-262.

Micheal Kimmel, Manhood in America: A cultural History, (The Free Press, 1997)

Peter Murphey (ed) Feminism and Masculinities, (Oxford University Press, 2004): 182-200.

Brian Wallis, Maurice Berger (eds) Constructing Masculinity (New York: Routledge, 1998): 12-21.

Joanne Nagel, Race, Ethnicity and Sexuality (Oxford University Press, 2003)

Studenti/ice e se sa nastavnikom dogovoriti o dodatnoj literaturi, pored gore navedene, za izradu individualnih eseja.

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovorne nastavnice – prof. dr Jasna Bakši -Muftić , vanredna profesorica

Naziv predmeta: Feministi ke teorije prava, pravde i pravednosti		
Semestar (semestri) i broj bodova: III semestar -10 ECTS		
Trajanje: 1 semestar		
Tip kolegija: Predavanja i seminari		
Status predmeta: obavezni		
Cilj predmeta:		
<ul style="list-style-type: none"> - poticati studente/ice na feministi ko itanje tradicionalnih diskursa pravde i pravednosti - upoznavanje studenata/ica sa feministi kim teorijama pravde i pravednosti - poticanje studenata/ica da pokažu sposobnost samostalnog istraživanja i samousavršavanja, kao i primjene znanja, prije svega kroz objavljivanje nau nih radova, u eš e na doma im i me unarodnim konferencijama kao i kroz komunikaciju sa ekspertkinjama/ima i širom akademskom zajednicom 		
Sadržina predmeta:		
<ul style="list-style-type: none"> • Feministi ka teorija prava • Feministi ka kritika tradicionalnih sociološko-filozofskih razmatranja pravde i pravednosti • (Neo)liberalna feministi ka koncepcija pravde/pravednosti i njena kritika • Feministi ko itanje Rawslove teorije pravde/pravednosti • Feministi ka kritika univerzaliti kih izvo enja principa pravde/pravednosti • Klju ni koncepti teorije pravde/pravednosti: “raspodjelna paradigma” ili “dominacija/ugnjavanje” • Koncept rodno senzitivnog odre enja ideala pravde/pravednosti i mehanizmi njenog ostvarenja u djelima I.M.Young • “Egalitarni liberalizam” vs. “politika razli itosti” • Pravda i pravednost unutar komunitaristi kog diskursa • Koncept pravde/pravednosti unutar diskurzivnog modela etike i teorije komunikativnog djelovanja (Benhabib/Habermas) 		
Nastavna metodologija: Na prvom/uvodnom asu studenti/ce bi e preciznije upoznati/e sa karakterom i sadržajem predvi enih aktivnosti, kao i oblicima pra enja studentskog rada. S obzirom da aktivno sudjelovanje studenata/ica u diskusijama predstavlja srž nastavne metodologije, studenti/ce trebaju se unaprijed pripremiti za pra enje planirane nastavne materije/sesije kako bi se mogla ostvariti interaktivna nastava.		
Feministi ke teorije prava, pravde i pravednosti		
Redni	Nastavne cjeline teme	Broj

broj		sati
1.	Pregled seminara Uvodno izlaganje: Feministi ka teorija prava	4
2.	Feministi ka teorija prava	4
3.	Feministi ka kritika tradicionalnih sociološko-filozofskih razmatranja pravde i pravednosti	4
4.	Feministi ka kritika tradicionalnih sociološko-filozofskih razmatranja pravde i pravednosti	4
5.	(Neo)liberalna feministi ka koncepcija pravde/pravednosti i njena kritika	4
6.	Feministi ko itanje Rawslove teorije pravde/pravednosti	4
7.	Srednjoro na evaluacija	4
8.	Feministi ka kritika univerzalitih izvo enja principa pravde/pravednosti	4
9.	Feministi ka kritika univerzalitih izvo enja principa pravde/pravednosti	4
10.	Klju ni koncepti teorije pravde/pravednosti: “raspodjelna paradigma” ili “dominacija/ugnjjetavanje”	4
11.	Koncept rodno senzitivnog odre enja ideala pravde/pravednosti i mehanizmi njenog ostvarenja u djelima I.M.Young	4
12.	“Egalitarni liberalizam” vs. “politika razli itosti”	4
13.	Pravda i pravednost unutar komunitaristi kog diskursa	4
14.	Koncept pravde/pravednosti unutar diskurzivnog modela etike i teorije komunikativnog djelovanja (Benhabib/Habermas)	4
15.	Koncept pravde/pravednosti unutar diskurzivnog modela etike i teorije komunikativnog djelovanja (Benhabib/Habermas)	4

Na in provjere znanja:

Studenti i studentice su obavezni poha ati seminar, te imati aktivno u eš e na njemu. Ocjena je kumulativna i bazirana na evaluaciji:

- 20% prisustvo i priprema za nastavu
- 50% završni esej od min. 5000 rije i
- 30% odbrana završnog eseja

Literatura:

1. Benhabib, Seyla. (1992) *Situating the Self: Gender, Community and Postmodernism in Contemporary Ethics*, New York, Routledge
2. Hayfa, Tarek (2008.) “The Problem of Public Justification in Political Philosophy : Rawls, Rorty and Habermas“, Saarbrücken : VDM Verlag Dr. Müller
3. [Miller, David](#) (2001) „Principles of Social Justice“, Cambridge, London : Harvard University Press

4. Young, Iris Marion (2005.) „Pravednost i politika razlike“, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb
5. Babi -Avdispahi , Jasminka. (2005) *Etika, demokracija i građanstvo*, biblioteka Etos, Sarajevo
6. Patricia Smith (2006) *Four Themes in Feminist Legal Theory: Difference, Dominance, Domesticity, and Denial : Philosophy of Law and Legal Theory* , Blackwell Publishing
7. MDA Freeman, *Feminist jurisprudence, Introduction to Jurisprudence* (seventh edition) London, Sweet and Maxwell LTD 2001

Napomena: Sa spiskom dodatne literature studenti/ce će biti upoznati na prvom času nastave.

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovorne nastavnice– prof. dr. Jasminka Babi -Avdispahi , redovna profesorica

Naziv predmeta: <i>OPŠTI DOKTORALNI SEMINAR</i>
Semestar (semestri) i broj bodova: III semestar - 10 ECTS
Trajanje: 1 semestar
Tip kolegija: Seminari
Status predmeta: obavezni
Cilj predmeta: Cilj predmeta jeste osposobiti studente/ice za razvoj prijedloga doktorskog istraživanja. Očekuje se da studenti/ice imaju kritičku svijest i feministički senzibilitet za istraživanja u oblasti roda, te svijest o značaju grupnih konsultacija za njihov rad. Također se očekuje se da se studenti/ce osposobe za sprovođenje istraživanja i za formiranje kritičkog odnosa prema različitim izvorima znanja i podataka. Po okončanju kursa studenti/ce bi trebalo da budu sposobni: <ul style="list-style-type: none">
• za izradu prijedloga doktorskog istraživanja
• za primjenu teoretskih metodoloških znanja
• za prezentaciju i odbranu svojih istraživačkih postavki
• za efikasno korišćenje i procjenjivanje informacijskih resursa
• za aktivno slušanje i doprinos u radu seminara
• za razumjevanje značaja grupnog konsultativnog rada tokom istraživačkog procesa
Sadržina seminara: Sadržaj seminara jeste kontinuirani grupni konsultativni rad vezan za razvoj prijedloga doktorskog istraživanja. Studenti/ice izlažu svoje nacрте prijedloga u više faza izrade prijedloga tokom jednog semestra. Svojim komentarima u estvuju u procesu izrade doktorkih prijedloga ostalih doktoranata/ica. Nastavna metodologija: Svi doktoranti/ice, te svi voditelji/ce u estvuju u radu seminara. U više navrata, doktoranti/ice izlažu nacрте svojih doktorskih prijedloga, dileme po pitanju naučne metodologije, literature itd, te dobivaju komentare od učesnika/ca ovog seminara.
Način provjere znanja: Redovnost prisustva seminaru, prezentacije svojih nacрта u fiše faza rada, te aktivno učestvovanje u diskusijama o prijedlozima ostalih kolega/ica.
Literatura: Svaki student/ica kreira listu literature za svoje doktorsko istraživanje.

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovornog nastavnika– dr. Stef Jansen, vanredni profesor

Naziv predmeta: Izabrane teme iz antropologija roda i seksualnosti
Semestar (semestri) i broj bodova: III semestar – 10 ECTS
Trajanje: 1 semestar
Tip kolegija: Seminari
Status predmeta: Izborni
<p>Cilj predmeta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omogući ovladavanje ključnim temama i pojmovima antropologije roda, razumijevanje i sposobnost procjenjivanja različitih pristupa, te njihov međusobni odnos - upoznati studente/ice sa specifičnim kritičnim doprinosom socijalne i kulturne antropologije pri razumijevanju roda - senzibilizirati studente/ice za specifičnu vrijednost etnografskih istraživanja u proučavanju rodne problematike - razviti senzibilnost i otvorenost za globalnu raznovrsnost rodnih društvenih praksi, za njihovu kontingentnost, i za njihova različita kontekstualna značenja - poduprijeti intelektualne vještine induktivne teorijske argumentacije na bazi empirijskog materijala iz istraživanja svakodnevnih života
<p>Sadržina seminara:</p> <p>Ovaj predmet se fokusira na specifični doprinos socijalne i kulturne antropologije za razumijevanje roda i njene implikacije za formuliranje feminističke kritike. Antropološki doprinos je dvostruko specifičan. Prvo, on mobilizira društvenonaučni pristup na induktivan način. Umjesto normativnosti, vodi se naša želja da razvijemo teorijske uvide na osnovu detaljnih empirijskih opisa društvenih praksi, uključujući i naizgled banalne fenomene u svakodnevnim životima takozvanih 'običnih ljudi'. Drugo, antropološki pristup je komparativan. Odbacuju se univerzalističke pretpostavke, pristupi temeljeni na senzibilnosti u globalnu raznovrsnost rodnih društvenih praksi, za njihovu kontingentnost, i za njihova različita kontekstualna značenja. Na taj način, kroz upoznavanje različite rodne životne prakse u svojim kontekstima oko svijeta (t.j. kroz 'familiarizaciju' s tuđim), antropologija roda nam omogućava da prepoznamo kako su i rodni fenomeni u vlastitom društvu kontingentni i kontekstualni ('defamiliarizacija'), i time nas osnažuje da ih kritičkim argumentima ispitujemo oko sebe i svjesnim praksama pokušavamo promijeniti u sebi.</p>
<p>Nastavna metodologija:</p> <p>Predmet se sastoji od seminara, prikazivanja filmova, grupnih diskusija, vježbi, prezentacija, grupnih i pojedinačnih konsultacija. Svako predavanje će biti tematski vezano za određena poglavlja preporučene literature, koje će studenti/ce naizmjenično</p>

izlagati i diskutovati.

Redni broj	Nastavne cjeline/teme	Broj sati
1.	Antropologija/etnografija i rod	4
2.	Da li je patrijarhat univerzalan?	4
3.	Postajanje ženom i muškarcem	4
4.	Kako smo dobili spol?	4
5.	Tre i rod? <i>Hijra i Berdache.</i>	4
6.	O porodici	4
7.	<i>Srednjoro na evaluacija</i>	4
8.	Kolonijalizam i rod	4
9.	Kako prepoznati otpor?	4
10.	O romanti noj ljubavi i alternativama	4
11.	Da li su svi isti? (Debate o 'hegemonskoj muškosti')	4
12.	Istraživa ka vježba: I. Dio	4
13.	Istraživa ka vježba: II. Dio	4
14.	Kulturni relativizam i feministi ki aktivizam: izazovi	4
15.	Završna sesija	4

Na in provjere znanja:

20% prisustvo i priprema za nastavu

50% individualni esej (pisani rad) od min. 5000 rije i

30% odbrana završnog eseja

Literatura:

itanka s najvažnijim lancima i poglavljima iz knjiga za ovaj predmet e biti dostupna. Putem konsultacija, studenti/ce e biti usmjereni/e prema relevantnoj dodatnoj literaturi po potrebi i interesu. Slijedi kratki spisak posebno zanimljivih knjiga i lanaka.

Lancaster R.N. & di Leonardo M. (eds) 1997. *The Gender/Sexuality Reader: Culture, History, Political Economy*. London / New York: Routledge.

Lewin E. (ed) 2005. *Feminist anthropology: a reader*. Oxford: Blackwell.

Moore H. 1995 (1988). *Feminism and anthropology*. Cambridge: Polity.

Papi Ž. & Sklevicky L. (ur.) 2003 (1983). *Antropologija žene*. Beograd: XX Vek.

Gutmann M.C. 1997. 'Trafficking in men: the anthropology of masculinity' *Annual Review of Anthropology* 26, 385-409.

Morris R. 1995. 'All made up: performance theory and the new anthropology of sex and gender' *Annual Review of Anthropology* 24, 567-592.

UNIVERZITET U SARAJEVU
CENTAR ZA INTERDISCIPLINARNE POSTDIPLOMSKE STUDIJE
DOKTORSKI STUDIJ *RODNE STUDIJE*

Ime odgovornog nastavnika – dr. Ugo Vlasisavljević , redovni profesor

Naziv predmeta: Ženski identitet u jeziku
Semestar (semestri) i broj bodova: III – 10 ECTS
Trajanje: 1 semestar
Tip kolegija: Seminari
Status predmeta: izborni
<p>Cilj predmeta: Trebalo bi razotkriti tjesne veze koje postoje između u patrilnearne filijacije, patrijarhalne dominacije i etno-nacionalizma kao svojevrsne politike muškog imena koja se temelji na etnonimima.</p> <p>Nastojat ćemo značajna postignuća društvenih znanosti novijeg doba, obilježenih „jezičnim okretom“, na što neposredniji način povezati sa fenomenima aktualne društvene zbilje, posebice u pogledu spolne neravnopravnosti.</p>
<p>Sadržina predmeta: Seminar je posvećen problemima spolnog identiteta i njegovog očitovanja u jeziku. Ženski i muški spolni identitet se izražavaju u jeziku i kroz jezik, a povlašteni označitelji takvog upisivanja su vlastita imena. U prvom dijelu seminara će težište rada biti postavljano na stjecanje instrumenata analize identiteta kroz različite relevantne discipline: strukturalnu lingvistiku, logičku analizu, etnologiju i lakanovsku psihoanalizu. Pritom će biti otvorene karakteristične tematike iz svake od ovih disciplina: razlika označitelja/označenog, problem referencije, simbolički karakter srodstva, te mjesto i uloga Simboličkog registra u konstituciji društvene zbilje i osobnog identiteta.</p> <p>U drugom dijelu će seminari biti usmjereni ka konkretnim analizama uspostavljanja i oblikovanja ženskog identiteta u današnjem društvu. Stalna okosnica istraživanja i razmatranja biti će simbolički karakter spolnog identiteta: žensko vlastito ime. Poseban značaj će biti dat razotkrivanju simboličke strukture vladajuće patrijarhalne kulture kao kulture apsolutne dominacije muškog imena koje u tom okruženju funkcionira kao obiteljsko ime: prezime.</p> <p>Nastavna metodologija: Na prvom času dobijaju se precizne instrukcije o oblicima praćenja studentskog rada, karakteru i sadržaju aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Od studenata/ica se očekuje da se pripremaju za seminar i pronađu potrebne tekstove za određenu sesiju. Učestvovanje i aktivno sudjelovanje studenata/ica u diskusijama predstavlja srž nastavne metodologije. Format diskusija na seminaru će varirati: nekad će se očekivati da studenti/ce uzmu riječ u diskusiji individualno, a nekad će biti podijeljeni u grupe. Rad u seminaru biti će prilika i da studenti/ice izlažu kraća izlaganja i uzajamno prate progres u radu na individualnom eseju koji će izabrati u dogovoru sa nastavnikom. Svoj rad će prezentirati na kraju seminara, te predati u pisanom obliku. Na kraju semestra sprovodi se evaluacija kursa od strane studenata/ica na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.</p>

Ženski identitet u jeziku

Redni broj	Nastavne cjeline/teme	Broj sati
1.	Pregled predmeta Uvodno izlaganje: Mjesto spolnog identiteta u jeziku	2
2.	F. de Saussureovo učenje o strukturi znaka	2
3.	Identitet kao vrijednost znaka	2
4.	Vlastito ime u lingvistici	2
5.	Vlastito ime u analitičkoj filozofiji	2
6.	Etnonim: vlastito ime u etnologiji	2
7.	Vlastito ime kao pečat vlasništva	2
8.	Vlastito ime kao karika u filijaciji	2
9.	Vlastito ime kao ime oca u Lacanovoj psihoanalizi	2
10.	Upisivanje ženskog i muškog identiteta u registar Simboličkog	2
11.	Postoji li doista "žensko ime"?	2
12.	Prezime kao jedino ime za identitet u patrijarhalnoj kulturi	2
13.	Vlastita imena u zaposjedanju teritorija	2
14.	Može li se ženskost uopće imenovati?	2
15.	Završna razmatranja i diskusija	2

Način provjere znanja: Studenti i studentice su obavezni pohađati seminar, te imati aktivno učešće na njemu. Ocjena je kumulativna i bazirana na evaluaciji:

- 20% prisustvo i priprema za nastavu
- 50% individualni esej od min. 5000 riječi
- 30% odbrana završnog eseja

Literatura:

1. Džonatan Kaler, Sosir, *Osnivač moderne lingvistike*, BIGZ, Beograd, 1980
2. Juri M. Lotman and B. A. Uspensky, „Myth – Name - Culture“, *Semiotica* 22, 1978
3. R. Redklif-Braun, *Struktura i funkcija u primitivnom društvu*, Prosveta, Beograd, 1982
4. Antoni D. Smit, *Nacionalni identitet, XX vek*, Beograd, 1991
5. Claude Lévi Strauss, *Strukturalna antropologija*, Stvarnost, Zagreb, 1977
6. Elizabeth Wright, *Lacan i postfeminizam*, Jasenski i Turk, Zagreb, 2001

Planirana je i dodatna literatura koja će biti dogovorena sa studentima/cama pri odabiru teme njihovog individualnog eseja.

AKADEMSKE REFERENCE (KRATKE)

Prof. dr. Jasminka Babi -Avdispahi

Dr. Jasminka Babi -Avdispahi (Skopje, 2.1.1954.) je redovna profesorica na Odsjeku za filozofiju i direktorica rodni studija u Centru za interdisciplinarnu postdiplomske studije (CIPS) Univerziteta u Sarajevu. Etika, politika, filozofija i rodni studiji predstavljaju najužu oblast njenog naučnog istraživanja, a središnji fokus teme: univerzalizam/partikularizam, moderna/postmoderna etika, liberalizam/komunitarizam, multikulturalizam i politika identiteta/različitosti, radikalna i deliberativna demokracija, civilno društvo i građanstvo, feministička etika i feministička politička teorija. U svom radu se usredsređuje i na pitanja primijenjene etike (bioetika, ekoetika, profesionalna etika). Objavila pet (dvije u koautorstvu), uredila jednu knjigu (u koautorstvu) i više desetina eseja i studija u zbornicima, te naučnim i stručnim časopisima (*Dijalog, Pregled, Forum Bosna, Patchwork*). Prevodila i sa engleskog i njemačkog jezika. članica (bivša i sadašnja) redakcija časopisa *Dijalog* i *Patchwork*; biblioteka: *Etos* IK »Svjetlost« Sarajevo, *Polis* i *Acta Humaniora* IK »Veselin Masleša« Sarajevo, *Rodni studiji* CIPS Sarajevo; Savjetnik časopisa *International Third World Studies Journal and Review* (USA), te glavna urednica u evropskoj redakciji časopisa *ID: International Dialogue. A Multidisciplinary Journal of World Affairs*. Gender ekspertica u Agenciji za ravnopravnost spolova BiH od 2005. članica PEN BiH i Bioetičkog društva BiH. Vodila više stručno-naučnih projekata (*Contractualism: For and Against. Democratic State, Recognition and Identities; Feminizam i transformativna kritička teorija; Evropski identitet u modernom dobu; Rodno osjetljivo budžetiranje na Univerzitetu u Sarajevu*). Nekoliko puta boravila na univerzitetima u Oxfordu i Cambridgeu, a krajem studijske boravke realizirala i na univerzitetima u Londonu, Mannheimu, Frankfurtu i Beču; dvije akademske godine boravila na Univerzitetu u Stuttgartu; deset mjeseci provela na Univerzitetu u Princetonu; kao stipendistica Fulbrightove stipendije bila na Ohio State University. Učestvovala na međunarodnim naučnim skupovima u BiH, Hrvatskoj, Velikoj Britaniji i Italiji, a jedna je od organizatorke regionalnog skupa *Rod i nauka*. Na Filozofskom fakultetu u Sarajevu izabrana je 1978. za asistenticu, 1986. za docenticu, 1991. za vanrednu, a 1998. za redovnu profesoricu. U vrijeme Agresije na RBiH bila predsjednica Odsjeka za filozofiju i sociologiju.

Autorske knjige: *Etičko-politički diskurs* (Međunarodni centar za mir, Dialogos, Sarajevo 1995, 78 str.), *Etička teorija R.M. Hareja. Univerzalni preskriptivizam i utilitarizam* (Univerzitetska knjiga, Sarajevo 1997, 150 str.), *Izazovi feminizma* (u koautorstvu sa N. Moranjak-Bambura, M. Katnić-Bakaršić i J. Bakšić-Muftić, Međunarodni forum Bosna, Sarajevo 2004, 273 str.), *Etika, demokracija i građanstvo* (biblioteka Etos, Sarajevo 2005, 140 str.), *Rod i nauka* (u korekcijskom izdanju sa U. Vlasićević i J. Bakšić-Muftić, CIPS, Sarajevo 2009, 271 str.), *Rodno odgovorno budžetiranje. Uvođenje rodno odgovornog budžetiranja na Univerzitet u Sarajevu* (u koautorstvu sa J. Bakšić-Muftić, Centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2012, 171 str.). U pripremi knjiga *Etika* (u koautorstvu sa A. Mujkićem, 2013.).

Prevedene knjige: Charles Taylor, *Politika priznavanja* (Međunarodni centar za mir, Dialogos, Sarajevo 1995, 78 str.).

Vanredna profesorica na Pravnom fakultetu u Sarajevu i zamjenica direktorice rodni studija pri Centru za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu. Predaje na dodiplomskom i postdiplomskom nivou kurseve Pravna teorija, Struktura prava, Rod i pravo i Rod i ljudska prava. Doktorirala je na Pravnom fakultetu 2000 g. na temu *Ženska prava u sistemu ljudskih prava*. Polje njenih istraživanja su: ženska ljudska prava, rod i pravo, ženska politika, participacija, pravna teorija i ustavna pitanja. Objavila je nekoliko monografija, poglavlja knjiga i naučnih i stručnih članaka unutar i van BiH. Ovo su neke od naučnih i stručnih publikacija: Baksic Mufti Jasna and Gradašević Sijerina, Jasminka (2012) *Sexual harassment at private sector in BiH* (book) publication UNDP, Baksic Muftic, Jasna and Babic Avdispahic, Jasminka „Gender sensitive budget“ (2012) UNWOMEN and Gender Studies, Baksic Muftic, Jasna (2002) *Socio-economic status of women in Bosnia and Herzegovina: an analysis of the results of Star pilot research done in 2002*, book (English) Baksic Muftic, Jasna (2002) *Sistem ljudskih prava (System of Human Rights)*, Sarajevo: Magistrat, 2002., book, Baksic Muftic Jasna (2006) *Ženska prava / Women's Rights* (book), Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2006, Jasna Baksic Muftic (2001) *Parity Rights, Jus Gentium 2001. Journal of the University of Baltimore USA, Center for International and Comparative Law, Bosnia and Herzegovina. U: The Greenwood Encyclopedia of Women's Issues Worldwide Vol. Europe*, Greenwood press, 2003, 765, str. 87-99. Access to the Legal System, Civil Society, Political - Social Movements, Protest Movement. U: *Brill (Leiden) Encyclopedia Women and Islamic culture*, Vol II. Feministička pravna teorija, filozofija prava i jurisprudencija. *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, 2010, god. LIII, str. 31-44.

Bila je učesnica brojnih projekata od kojih izdvajamo slijedeće: **History of gender teaching in BiH** – projekat Balkanskih studija u Gracu (2001); **Gender i socijalna politika u federaciji BiH** – Nezavisni biro za humanitarna pitanja UN, ekspertna analiza (expertize; Gender and Social politics, Independent Biro For Humanitarian Affairs) 2001; **Centar za istraživanje rodni studija – istraživanje ženskih ljudskih prava u BiH** – Forum Bosna; **Izveštaj nevladinih organizacija o stanju ljudskih prava (CEDEW Konvencija) 2003**, prilog o Ostavri vanju prava žena u politici i javnom životu); **IFAD projekt** istraživanje položaja i potreba žena na selu; **Državni plan akcije (rodne ravnopravnosti)** – koordinirala rad na izradi ovog dokumenta; **Rodno odgovorno budžetiranje na Univerzitetu u Sarajevu**, Centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu i UNWOMEN.

2001.g. bila je stipendistica Fulbright programa američke vlade: Američke studije: Reforme u američkoj historiji i pravu, Boston College, a 2006 bila je na studijskom boravku na London School of Economics and Political Science.

Redovni profesor na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, gdje predaje ontologiju i epistemologiju. Od 2003. godine predaje predmet "Ideja Evrope" na Evropskim studijama, a od 2005. „Rod i politika“ na Rodnim studijama pri Centru za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu. Glavni urednik časopisa *Dijalog* (Sarajevo) i član redakcije *Transeuropeennes* (Paris). U savjetu časopisa *Odjek*. Predsjednik PEN centra BiH (2006-2009). Objavio brojne članke i studije, od kojih nekoliko desetina u uglednim inozemnim časopisima i zbornicima (esto izvorno pisane na engleskom i francuskom jeziku). Više puta koristio stipendije i naučnoistraživačke boravke, i to u: Oxfordu (novembar-decembar 1995), u Cambridgeu (april-maj 1997) Strasbourgu (decembar 1998) i u Parizu (Maison des Sciences de l'Homme, januar-april 1998 i septembar-novembar 2000).

Autorske knjige: (1) *Ontologija i njeno nasljeđe* (Meunarodni centar za mir, Biblioteka Veliko podne, Sarajevo, 1995) (2) *Fenomenološka konstitucija Evropske zajednice* (Meunarodni centar za mir, Biblioteka Dialogos, 1995), (3) *Izvor geometrije i transcendentna fenomenologija povijesti. Itanjanje Derridinog itanja Husserla* (Atelje za filozofiju, društvene znanosti i psihoanalizu, Sarajevo, 2003), (4) *Lepoglava i univerzitet. Ogledi iz politike epistemologije* (Centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2003 i drugo izdanje 2009), (5) *Merleau-Pontyjeva semiotika percepcije. Fenomenološki put u dekonstrukciju* (Atelje za filozofiju, društvene znanosti i psihoanalizu, Sarajevo, 2003), (6) *Etnopolitika i građanstvo* (Status, Mostar, 2006), *Rat kao najveći i kulturni događaj. Ka semiotici etnonacionalizma* (Mauna-fe Publishing, Sarajevo, 2007), (7) *Pripitomljavanje nacionalizma* (Mauna-Fe, Sarajevo, 2008), (8) *Metamorfoze etnonacionalizma* (Edicija Otkrovenja, Beograd 2009). U koautorstvu sa J. Babi - Avdispahi i J. Bakšić -Muftić uredio zbornik: (9) *Rod i nauka* (Centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2009).

Poznat je i kao prevodilac novije filozofske literature (pored velikog broja ogleda i članaka preveo je s njemačkog, engleskog i francuskog knjige B. Waldenfelsa, J. Habermasa, J.-L. Nancyja i J. Derrida).

Prof. dr. Svetlana Slapšak

Kritičarka, znanstvenica, aktivistkinja, predaje antropologiju antičkih svjetova i antropologiju roda na Institutu za postdiplomske i doktorske studije (Institutum Studiorum Humanitatis) u Ljubljani, gdje je i dekanica, kao i grčki jezik, balkanologiju i žensku književnost na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani. Predsjednica Odbora za slobodu izražavanja UKS 1986-9. Organizovala kongrese o trivijalnoj književnosti (1986), retorici u slovenskim kulturama (1987), djelu Anice Savi Rebec (1987), bila ko-direktorka svjetskoga kongresa o ženskom pismu u Dubrovniku (IUC) 1986, jedna od organizatorke takvih kongresa 1988 i 1990, ko-direktorka međunarodnoga kongresa o Mihailu Bahtinu 1988 (IUC), direktorka konferencija *War Discourse, Women's Discourse*, Ljubljana 1999, *Antika u trećem mileniju*, Ljubljana, 2001, *UN Resoultion 1325 Women in Coflict Resolutions*, Ljubljana 2008. Predavala srpsku i hrvatsku književnost (avangarde, prvi kurs o ženskoj književnosti) na Filozofskom fakultetu u Ljubljani, 1986-1992. Predavala antičku dramu na Odjeljenju za klasične studije Univerziteta u Zagrebu, 1990. Predavala novogrčki jezik i kulturu na Odjeljenju za sociologiju kulture Filozofskog fakulteta u Ljubljani, 1990-1. 1994-5 vodila katedru za ženske studije na Rutgers univerzitetu, SAD. Predavala na mnogim evropskim i američkim univerzitetima. Rubrike u časopisima *Književna re* (1983-1987), *Teleks* (Ljubljana, 1988-90), *Nezavisni* (Novi Sad 1995-1998), *Večer* (Maribor, 1999-), glavna urednica časopisa *ProFemina* 1994-danas. Nagrada Miloš Crnjanski za knjigu eseja, 1990. Nagrada američkoga PEN-a za slobodu izražavanja, 1993. Helsinki Watch Award 2000, Helen Award 2001, među 1000 žena kandidatkinja za Nobelovu nagradu za mir, 2004. Objavila preko četrdeset knjiga, oko 300 naučnih radova, i oko 700 publicističkih priloga. Iz impresivnog opusa izdvajamo: *Mala crna haljina* (eseji, 1993), *Ogledi o bezbrižnosti* (1994), *Ratni Kandid* (1997), *Svi Grci nazad!: eseji o helenizmu u novijoj srpskoj književnosti*, *Ženske ikone XX veka*, (2001); *Ženske ikone antičke svete* (2006). Učestvovala je u sljedećim projektima EU: Marie Curie Host Fellowship (EST) 2005-2008; Šesti okvirni program (FP6); GEMMA Erasmus Mundus Master iz ženskih i rodničkih studija 2007-2009, 2010-2011; ATHENA Socrates Tematska mreža u ženskim i rodničkim studijama I, II, III 2000-2009.

Prof. dr. Svetlana Slapšak je dobitnica slijede ih stipendija I priznanja na meunarodnim renomiranim visokoškolskim ustanovama/institutima: EHESS Grant/Invitation, Paris 1998; NIAS Fellowship, Rethinking Comparative Literary History project, Wassenaar 1999-2000; Max Planck Institut fuer Wissenschaftsgeschichte Fellow, Berlin 2000; CNRS dir.d'etudes 2003; KWI Essen Fellow, project: Europa: Emotionen, Identitäten, Politik. Vergleichende Forschungen zu Kultur und Gesellschaft 2003; Collegium Budapest Fellow, Multiple Antiquities project, Institute for Advanced Study Budapest 2005

Prof. dr. Stef Jansen

Vanredni profesor Socijalne antropologije na Univerzitetu u Manchesteru (Velika Britanija). Područja njegovih istraživanja su postsocijalističke i postratne transformacije u postjugoslavenskim zemljama, koje je izučavao kroz razne prizme, kao što su: dom i izbjeglištvo; rod; državnost; granice; nada; sjećanja; temporalnost; (anti)nacionalizam; i politička subjektivnost.

Bio je nosilac i predavao 13 nastavnih predmeta na svim ciklusima studiranja na Univerzitetu u Manchesteru, i prethodno u Hullu (UK). Osim nizova magistarskih i diplomskih disertacija, mentorisao je radove 16 doktorskih studenata, od kojih su do sada 10 doktorirali. U 2008. godini je bio direktor doktorskih studija Socijalne antropologije u Manchesteru. Bio je član komisije za ocjenjivanje doktorata u Cambridge (UK), Tampere (Finska), Goldsmiths (UK), Oxford (UK), Melbourne (Australija), Copenhagen (Danska) i CEU (Mađarska).

Na Fakultetu političkih nauka na Univerzitetu u Sarajevu, predavao je semestralnog predmeta *Politička antropologija* na BHS jeziku (ak.g. 2012-13). Bio je gostujući i profesor na Rodnim studijama u CIPS, gdje je mentorisao i jedan završni magistarski rad (2011-12). Kao gostujući i istraživač/profesor boravio je na Univerzitetu u Uppsali (Švedska, 2010), na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu (Srbija, 2013), i na Humboldt Univerzitetu u Berlinu (Njemačka, 2010). Eksterni je evaluator dodiplomskog i postdiplomskog programa Antropologije na School of Slavonic and East European Studies, University College London (UK).

Vršio je niz dugoročnih istraživačkih projekata u BiH, Srbiji, Hrvatskoj i na Kosovu, od kojih su najvažniji: *Transforming borders: a comparative anthropology of post-Yugoslav home* (2008-10), *Transformations of home, hope and the state in BiH* (2008-09), *Ethnographic Film and Violent Displacement in Kosovo/a* (2002), i *Home-making and displacement in BiH* (1999-2002).

Autor je 56 originalnih naučnih radova od kojih je 31 prošlo anonimni peer-review proces. 19 njih su članci u peer-reviewed časopisima (uključujući i najcitiranije časopise kao što su *Journal of the Royal Anthropological Institute*, *Ethnos*, *Social Anthropology*, *Political Geography*...) i 12 su poglavlja u peer-reviewed knjigama. Dodatno, autor je knjige *Antinacionalizam* (2005, Beograd: XX vek) i urednik-autor knjige *Struggles for Home* (2008, Oxford: Berghahn).

Član je uredničkog odbora časopisa *Critique of Anthropology* (UK), *Narodna Umjetnost* (Hrvatska), *Conflict and Society* (UK), *Političke perspektive* (Hrvatska i Srbija), *Filozofija i društvo* (Srbija) i *Sociologija* (Srbija). Organizator je i učesnik brojnih međunarodnih konferencija, evaluator brojnih aplikacija za naučnoistraživačke projekte, recenzent rukopisa knjiga/članaka za akademske izdavače, te naučni savjetnik za brojne međunarodne istraživačke projekte.

Prof. dr. Asim Mujki

Vanredni profesor na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu, gdje predaje filozofiju i etiku. Od 2008. godine predaje predmet "Philosophy of Human Rights" na European Regional Master's Degree in Democracy and Human Rights in South-East Europe, master programu univerziteta u Sarajevu i

Bologni, te „Rod i Balkan“ na Rodnim studijima pri Centru za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu. Predsjednik je Udruženja za političke nauke u BiH. Objavio više članaka i studija u domaćim i inozemnim časopisima i zbornicima. U proljetnom semestru 2012. godine, u svojstvu *Visiting Professor* predaje predmet Political Theory, Course: Models of Political Subjectivation – History and Political Theory of Pragmatism na Fakultetu za društvene nauke Univerziteta u Ljubljani. U martu 2008 bio je gostujući predavač na University of Northern Texas, Denton.

Autorske knjige: *Pravda i etnonacionalizam* (Sarajevo: Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu, 2010); *We, the Citizens of Ethnopolis* (Sarajevo: University of Sarajevo Center for Human Rights, 2008); *Mi, građani Etnopolisa* (Sarajevo: Šahinpašići, 2007); *Kratka povijest pragmatizma* (Zenica: Hijatus, 2005); *Neopragmatizam Richarda Rortya/Uvod u demokratizirano mišljenje*, (Tuzla: PrintCom 2000). Urednik je ili priređivač sljedećih izdanja: *Mjesto i uloga 'Ostalih' u Ustavu Bosne i Hercegovine i budući ustavnim rješenjima za Bosnu i Hercegovinu*, Dino Abazović, Asim Mujkić, Faris Vehabović, Emir Vajzović (ur.) (Sarajevo: Fakultet političkih nauka, 2010); *Eseji o Heideggeru*, D. Marić, A. Mujkić eds. & transl. (Sarajevo: Oko, 2004); John Dewey, *Rekonstrukcija u filozofiji*, Asim Mujkić ed., & transl. (Sarajevo: Buybook, 2004); Keith Doubt, *Sociologija nakon Bosne*, ed. , Afterword written by Asim Mujkić, (Sarajevo: Buybook, 2003); *John Rawls i perspektive liberalne demokratije u BiH*, A. Huskić, A. Mujkić eds., (Sarajevo: Friedrich Naumann Stiftung, 2003); Richard Rorty: *Pragmatizam i drugi eseji*, Asim Mujkić ed. & transl. (Sarajevo: Svjetlost / Ethos, 2002.),

Prof. dr. Jasmina Husanović

Vanredna profesorica iz oblasti kulturologije pri Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli. Doktorirala je 2003. na temu "Preizlijevanje političke zajednice i emancipativna politika: Oglеди o Bosni" na Univerzitetu u Walesu, Velika Britanija. Njeni istraživački interesi tiču se pitanja kulture i politike zajedništva na stjecištima političke filozofije i kulturalnih studija naročito s obzirom na emancipatorne političke prakse u polju umjetnosti i kulturne produkcije. Objavila je brojne radove u domaćim i inostranim časopisima i zbornicima, te uredila nekoliko zbornika radova koji su rezultat dugogodišnjih timskih istraživačkih, umjetničkih i istraživačkih projekata. Aktivna je u raznim građanskim inicijativama u zemlji i regionu dugi niz godina, članica redakcija naučnih časopisa u zemlji inostranstvu, i kao povremena predavačica na magistarskom programu iz rodnih studija pri CIPS-u Univerziteta u Sarajevu.

IZBOR IZ PUBLIKACIJA

Knjige, zbornici, monografije

- 2006 *Na tragu novih politika: Kultura i obrazovanje u Bosni i Hercegovini* (Association Bosnia and Herzegovina 2005 and Centre City: Tuzla, 2006)
- 2009 *Izme u traume, imaginacije i nade. Kritički ogledi o kulturnoj produkciji i emancipativnoj politici* (Belgrade: Fabrika knjiga, Edicija Re)
- 2011 *Construing Cultural Identity and Key Developments Within Modern National Projects in Bosnia and Herzegovina: Multidisciplinary Perspectives From Media and Cultural Production* (Faculty of Philosophy/RRPP, Offset: Tuzla)

Izbor - prevedene knjige

- 2005 *Rašinjavanje roda* (Sarajevo: Šahinpašići, 2005), prijevod knjige Judith Butler, *Undoing Gender* (NY, London: Routledge, 2004)

Izbor radova u naučnim časopisima

- 2007 „Eti ko-politi ka zaviještanja lica i ožiljaka: Bosanske pri e i traume kao imenice ženskog roda u množini“ . Tre a. Journal of the Centre of Women’s Studies Zagreb (Vol. 9, No. 1): 57-68
- 2009 “The Politics of Gender, Witnessing, Postcoloniality and Trauma: Bosnian Feminist Trajectories”, Feminist Theory, vol. 10(1): 99–119
- 2011 “Recasting Transitions after The Fall: Global Governance of Trauma and the Politics of Life in Bosnia and Herzegovina”, special issue of Interdisciplinary Studies on Central and Eastern Europe, vol. 9, *20 Years After the Collapse of Communism: Expectations, Achievement and Disillusions of 1989*. Eds. N. Hayoz, L. Jesien and D. Koleva (Peter Lang Publishers, Bern)
- 2011 “Feministi ke ekskurzije, transverzalnosti, traverzije: o punoljetnim iskustvima solidarnosti i zajedništva u proizvodnji znanja i emancipativnoj politici” in a special issue “Feminizam – politika jednakosti za sve”, eds. D. Arsenijevi and J. Petrovi , ProFemina. asopis za žensku književnost i kulturu, Winter/Spring 2011, Belgrade
- 2012 “Kultura traume i identitarna politika u BiH: kritika ideologije pomirenja”, Diskursi. Društvo, religija, kultura /Discourses: Society, Religion, Culture, Vol.3, Sarajevo.

Izbor radova u zbornicima nau nih radova

- 2008 “Feminist Aspects of the Postcolonial Imaginary of Bosnia”, in *Rethinking North and South in Post-Coloniality*. Editors: Renata Jambreši Kirin and Sandra Prlenda. Series: Feminisms in a Transnational Perspective (Centre of Women’s Studies and IEF, Zagreb)
- 2009 “Feministi ke solidarnosti na intersticijama izgubljenog/preostalog i traume/nade: o kriti kim društvenim praksama “ženskog roda, u množini” u Bosni i Hercegovini i globalno”, in an edited volume *Rod i nauka/Gender and Science*. Editors J. Babi -Avdispahi , J. Bakši -Mufti and U. Vlaisavljevi (Centre for Interdisciplinary Postgraduate Studies, Sarajevo)
- 2011 “Culture of Trauma and Identity Politics – Critical Frames and Emancipatory Lenses of Cultural and Knowledge Production” in an edited volume *Cultural Identity Politics in the (Post-)Transitional Societies*. Editors A. Milohni and N. Švob- oki , Culturelink Joint Publication Series No. 13 (Institute for International Relations, Zagreb and Peace Institute, Ljubljana)

Prof. dr. Damir Arsenijevi

Dr.sc. Damir Arsenijevi je vanredni profesor iz oblasti engleske i ameri ke književnosti i kriti ke teorije na Univerzitetu u Tuzli. Doktorirao je 2007. godine na temu *The Politics of Poetry in Bosnia and Herzegovina: re-assessing tradition since 1980s* na De Montfort University, Leicester, Velika Britanija. Njegovo polje istraživanja obuhvataju: emancipacijske prakse solidarnosti i zajedništva u savremenoj književno-kulturalnoj produkciji u BiH, politiku sje anja u savremenoj bh. književnosti, postmarksisti ke i psihoanaliti ke kriti ke teorije, te gay, lesbian i queer teoriju. Autor je brojnih radova u doma im i me unarodnim asopisima i urednik nekoliko zbornika koje se bave pitanjima feminizma i roda u bivšoj Jugoslaviji. Inicirao je i vodio nekoliko me unarodnih istraživa kih projekata iz oblasti roda i savremene kulturalne produkcije. U akademskoj 2011./12. bio je Fulbright gostuju i profesor na University of California, Berkeley na katedri za retoriku.

Izbor iz radova:

Knjige, monografije i zbornici: Arsenijevi , D. (2010). *Forgotten Future: politics of poetry in Bosnia and Herzegovina*, Nomos, Baden-Baden; Arsenijevi , D., Kobolt, K., Petrovi , J., Velagi , T. (2009). *Gender, Literature, and Cultural Memory in the post-Yugoslav Space*, Borec, LXI/2009, 662-665, Ljubljana; Petrovi , J and Arsenijevi , D (2011). *Feminizam – politika jednakosti za sve*,

Pro-Femina specijalno izdanje 1 (zima/proljeće), Beograd; Petrović, J and Arsenijević, D (2011). *Jugoslovenski feminizmi*, Pro-Femina specijalno izdanje 2 (ljetno/jesen), Beograd.

Odrednice u enciklopedijama: Arsenijević, D. (2007). Arts: Poets and Poetry. Southeast Europe. Encyclopedia of Women and Islamic Cultures: Practices, Interpretations, and Representations. S. Joseph. Leiden, Brill Academic Publishers. **vol. 5:** pp. 89-91.

Poglavlja u knjigama: Arsenijević, Damir (2013) 'Love after genocide' in *Moments. Eine Geschichte der Performance in 10 Akten* (Moments. A History of Performance in 10 Acts). Ed Charmatz, Boris et al. Karlsruhe, ZKM; Arsenijević, D. (2011). Mobilising unbribeable life. Towards a New Literary Humanism. Mousely, Andy (ed.). London, Palgrave Macmillan; Arsenijević, D. (2010). A Politics of Memory and Knowledge Production in Bosnia and Herzegovina: The Case for Studije Jugoslavije. Conflict and Memory: Bridging Past and Future in (South East) Europe. Petritsch, Wolfgang and Džihović, Vedran (eds.). Baden-Baden, Nomos.

Radovi u naučnim časopisima: Arsenijević D., 'Gendering the Bone: politics of memory in Bosnia and Herzegovina' *Journal for Cultural Research*, 15:3 (2011); Potkonjak S., Arsenijević D., Demiragić A. and Petrović J. *Izme u politike pokreta i politike znanja – feminizam i ženski/rodni studiji u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Sloveniji*, *Studia ethnologica Croatica*, Vol. 20 No. 1, (2009) Filozofski fakultet sveučilišta u Zagrebu; Arsenijević D., *It's about illumination, stupid-the politics of art in Bosnia and Herzegovina*. *UMELEC*, 02/08, (2008); Arsenijević D., Demiragić A., Petrović J., Potkonjak S., Bogojević M. *Mapping the Key Concepts in Gender Studies and Creating a Cartography of their Balkan Specificities*. *Identities: Journal for Politics, Gender and Culture*, No. 12, (2009), Research Center in Gender Studies, Euro-Balkan Institute, Skopje; Arsenijević D., *Bosna pharmakos - ka politiki koj kritici kulture*. *Sarajevske sveske* **15-16**, (2007).